

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Lucia Bíla

Ratifikace mezinárodních smluv

Diplomová práce

Olomouc 2015

Prehlasujem, že som diplomovú prácu na tému Ratifikace mezinárodních smluv vypracovala samostatne a citovala som všetky použité zdroje.

V Prahe, dňa 27.4.2015

Lucia Bíla

PodĎakovanie

Ďakujem pánovi Doc. JUDr. Jiřímu Jiráskovi, CSc. za pomoc pri koncipovaní tejto práce, odborné rady a za jeho ústretový prístup a jednanie.

Prácu venujem svojej starej mame, ktorá mi bola vždy oporou.

Obsah

1. ÚVOD	6
2. MEDZINÁRODNÉ PRÁVO A JEHO POMER K PRÁVU VNÚTROŠTÁTNEMU	7
2.1. Medzinárodné právo a medzinárodné zmluvy	7
2.2. Pomer medzinárodného práva k právu českému	8
2.3. Recepcia medzinárodných zmlúv	9
3. „EURONOVELA“ ÚSTAVY ČR	11
3.1. Dodržovanie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodného práva	12
3.2. Medzinárodné zmluvy v zmysle čl. 10 Ústavy ČR	13
3.3. Prenesenie právomocí na medzinárodnú organizáciu alebo inštitúciu	14
3.4. Vzťah medzi čl. 10 a čl. 10a Ústavy ČR	15
3.5. Postavenie medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách	16
4. ZJEDNÁVANIE, PARLAMENTNÉ PREJEDNÁVANIE A RATIFIKÁCIA MEDZINÁRODNÝCH ZMLÚV	19
4.1. Zjednávanie medzinárodných zmlúv	19
4.2. Parlamentné prejednávanie medzinárodných zmlúv	23
4.2.1. Súhlas Parlamentu k ratifikácii medzinárodnej zmluvy	23
4.2.2. Kategórie medzinárodných zmlúv podľa čl. 49 Ústavy ČR	27
4.2.3. Jednanie o medzinárodných zmluvách v Poslaneckej snemovni	29
4.2.4. Jednanie o medzinárodných zmluvách v Senáte	31
4.3. Ratifikácia medzinárodných zmlúv	32

5. VIAZANOSŤ ČESKEJ REPUBLIKY MEDZINÁRODNÝMI ZMLUVAMI A ICH VYHLASOVANIE	37
5.1. Viazanosť Českej republiky medzinárodnými zmluvami	37
5.2. Vyhlasovanie medzinárodných zmlúv	39
6. PREVENTÍVNA KONTROLA ÚSTAVNOSTI.....	41
7. ZÁVER	43
ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV	45
Knižné zdroje	45
Časopisecké zdroje	45
Medzinárodné zmluvy	46
Právne predpisy a ostatné dokumenty.....	46
Súdna judikatúra.....	47
Webové stránky	47
ANOTÁCIA	48
ABSTRACT	49

1. Úvod

Téma ratifikácie medzinárodných zmlúv je problematikou veľmi zaujímavou, avšak pomerne komplikovanou. Po obsahovej stránke ide o tému obsiahnu a nie je v silách diplomovej práce ju celú obsiahnuť.

Cieľom tejto diplomovej práce je predovšetkým definovať znaky medzinárodných zmlúv podľa Ústavy Českej republiky, opísať a rozobrať proces zjednávania medzinárodných zmlúv, ich parlamentné prejednávanie a vlastnú ratifikáciu. Diplomová práca sa ďalej taktiež venuje vyhlasovaniu medzinárodných zmlúv a prieskumu súladu medzinárodných zmlúv s ústavným poriadkom Českej republiky.

Ucelenej odbornej literatúry na čerpanie relevantných informácií o ratifikácii medzinárodných zmlúv nie je mnoho. Obecne však môžeme tvrdiť, že väčšina odbornej literatúry sa stavia ku kľúčovým otázkam súvisiacich s problematikou ratifikácie medzinárodných zmlúv prevažne rovnako.

Základom pre naplnenie vyššie uvedených cieľov mojej diplomovej práce bola hlavne analýza ústavného poriadku Českej republiky, predovšetkým Ústavy Českej republiky, analýza ďalších súvisiacich zákonov a rešerš odbornej knižnej a časopiseckej literatúry. Analýzou získaných informácií som sa pokúsila popísať kľúčové právne otázky spojené s problematikou ratifikácie medzinárodných zmlúv. Uplatnením metód syntézy a dedukcie som sa pokúsila dosiahnuť stanoveného cieľa tejto diplomovej práce.

Diplomovú prácu som rozdelila celkom do siedmich kapitol. Kapitola prvá je úvodom diplomovej práce. Druhá kapitola sa zaoberá samotným pojmom medzinárodného práva, jeho pomeru k právu vnútroštátnemu a recepciou medzinárodných zmlúv. Tretia kapitola diplomovej práce rozoberá tzv. euronovelu Ústavy Českej republiky, ktorá zásadným spôsobom zmenila vzťah Českej republiky k medzinárodnému právu, hlavne zmluvnému. Štvrtá kapitola je venovaná procesu zjednávania medzinárodných zmlúv, ich parlamentnému prejednávaniu a ratifikácii. Piata kapitola diplomovej práce rozoberá viazanosť Českej republiky medzinárodnými zmluvami a ich vyhlasovanie. Preventívnej kontrole ústavnosti, teda prieskumu súladnosti medzinárodných zmlúv s ústavným poriadkom Českej republiky sa venuje kapitola šiesta. Siedma kapitola je kapitolou záverečnou.

2. Medzinárodné právo a jeho pomer k právu vnútroštátnemu

2.1. Medzinárodné právo a medzinárodné zmluvy

Presnú definíciu medzinárodného práva nie je možné nájsť v žiadnej norme obecného medzinárodného práva. V odbornej literatúre však nájdeme takých definícií mnoho – od jednoduchých až po tie veľmi komplikované. Medzinárodné právo môžeme definovať napríklad touto výstižnou definíciou, a to že medzinárodné právo je súhrn právnych pravidiel, ktoré upravujú vzájomné vzťahy rovných subjektov – spravidla štátov.¹

Aby tieto subjekty boli schopné a povinné riadiť sa právnymi pravidlami, musia byť formy práva (pramene práva vo formálnom zmysle) samotným právom záväzne definované.² Formálne pramene medzinárodného práva stručne charakterizuje čl. 38 odst. 1 Štatútu Medzinárodného súdneho dvora OSN.³ Sú nimi: a) medzinárodné úmluvy, obecné či partikulárne, v ktorých sú stanovené výslovne uznané pravidlá štátmi v spore (to znamená medzinárodne významné jednostranné právne úkony a medzinárodné zmluvy); b) medzinárodný obyčaj ako výraz obecnej praxe uznávanej za právo; c) obecné právne zásady uznávané „civilizovanými národmi“; ďalej ako pomocný prostriedok (v skutočnosti nie prameň práva) k určovaniu právnych pravidiel slúžia: d) súdne rozhodnutia a e) právne názory najkvalifikovanejších znalcov medzinárodného práva rôznych národov.⁴

Z vyššie uvedeného vyplýva, že medzinárodná zmluva je základným prameňom medzinárodného práva. Najobecnejšie ju poníma obyčajové medzinárodné právo, ktoré ju definuje ako dohodu dvoch alebo viacerých subjektov medzinárodného práva, ktorá má z vôle týchto subjektov medzinárodnoprávne účinky a riadi sa medzinárodným právom.⁵ Pomenovania medzinárodných zmlúv sú rôzne, napríklad zmluva, dohovor, dohoda, dojednanie, deklarácia, charta, protokol, pakt, akt, štatút, ústava, memorandum.⁶

V medzinárodnom práve sa vytvorila sústava právnych noriem, najskôr obyčajovou normotvorbou, neskôr zmluvnou cestou, tvoriaca celé právne odvetvie – zmluvné právo

¹ DAVID, Vladislav. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. vydanie. Praha: Leges, 2011, s. 75.

² MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydanie. Brno: Doplněk, 2008, s. 174.

³ Článok 38 odst. 1 Štatútu Medzinárodného súdneho dvora OSN, vyhlásený pod č. 30/1947 Sb.

⁴ SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydanie. Praha: ASPI, 2001, s. 41.

⁵ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydanie. Brno: Doplněk, 2008, s. 180 – 184.

⁶ Viedenský dohovor o zmluvnom práve vo svojom článku 2 odst. 1 písm. a) definuje „zmluvu“ ako medzinárodnú dohodu uzavretú medzi štátmi písomnou formou, spravujúcu sa medzinárodným právom, spísanú v jedinej alebo vo dvoch alebo viacerých súvisiacich listinách, nech je jej názov akýkoľvek.

(právo medzinárodných zmlúv). Ide o sústavu ucelených právnych noriem upravujúcich uzatváranie medzinárodných zmlúv rôzneho druhu medzi štátmi (či medzinárodnými organizáciami) a ich právny život (vznik, zmeny, zánik, vstup v platnosť atď.).⁷ Právo medzinárodných zmlúv je v súčasnosti upravené vo Viedenskom dohovore o zmluvnom práve⁸ a ďalej niektorými obecnými zásadami medzinárodného práva.⁹

Viedenský dohovor o zmluvnom práve (ďalej tiež iba Viedenský dohovor alebo Dohovor) bol prijatý dňa 23. mája 1969, ale v platnosť vstúpil až 27. januára 1980. Pre Československo vstúpil v platnosť dňa 28. augusta 1987. Dohovor nepopiera, ale potvrdzuje, že pravidlá medzinárodného práva obyčajového budú i naďalej upravovať otázky, ktoré nie sú upravené ustanoveniami tohto Dohovoru.¹⁰ Viedenský dohovor síce upravuje väčšinu otázok zmluvného práva, ale nevzťahuje sa na všetky zmluvy.¹¹

Úvodné ustanovenie Dohovoru obmedzuje jeho pôsobnosť, keď stanoví, že sa vzťahuje len na medzinárodné zmluvy uzatvárané medzi štátmi.¹² Toto pravidlo obmedzenej pôsobnosti je však modifikované článkom 3 Viedenského dohovoru.¹³ Viedenský dohovor sa ďalej vzťahuje len na zmluvy uzavreté medzi štátmi až potom, keď Dohovor nadobudol voči nim platnosť. Tým je vylúčená jeho spätná pôsobnosť.¹⁴ Dôležité je pripomenúť, že Viedenský dohovor sa nevzťahuje na zjednávanie medzinárodných zmlúv medzi štátmi a medzinárodnými organizáciami. Túto problematiku rieši Viedenský dohovor o zmluvách uzatváraných medzi štátmi a medzinárodnými organizáciami alebo medzi medzinárodnými organizáciami navzájom z roku 1986 (do dnešnej doby však nevstúpil v platnosť).¹⁵

2.2. Pomer medzinárodného práva k právu českému

V náuke medzinárodného práva nie je otázka pomeru medzi právom medzinárodným a právom vnútroštátnym vyriešená. Existujú dva základné teoretické prístupy – monizmus (jednota právneho poriadku) a dualizmus (dva oddelené právne systémy – medzinárodné

⁷ DAVID, Vladislav. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. vydanie. Praha: Leges, 2011, s. 95.

⁸ Vídeňská úmluva o smluvním právu, vyhlásená pod č. 15/1988 Sb.

⁹ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášování a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 48.

¹⁰ Preambula Viedenského dohovoru o zmluvnom práve.

¹¹ ŠTURMA, Pavel. *Právo mezinárodních smluv*. 1. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 20.

¹² Článok 1 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve.

¹³ Článok 3 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve.

¹⁴ Článok 4 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve.

¹⁵ Viedenský dohovor o zmluvách uzatváraných medzi štátmi a medzinárodnými organizáciami alebo medzi medzinárodnými organizáciami navzájom z 21. marca 1986.

a vnútroštátne právo). Tzv. monisti vychádzajú z princípu, že všetko právo (teda vnútroštátne i medzinárodné právo) tvorí jednotný právny poriadok. Opačný názor majú tzv. dualisti, ktorí považujú medzinárodné právo a vnútroštátne právo za dva celkom samostatné právne systémy, ktoré existujú vedľa seba. Oba tieto prístupy sa v praxi spravidla stierajú.¹⁶

Po rozpade Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky vychádzala Česká republika (s výnimkou vzťahu k medzinárodným zmluvám o ľudských právach a základných slobodách) z dualistického prístupu doplneného o formálne monistické prvky.¹⁷ Až po nadobudnutí účinnosti ústavného zákona č. 395/2001 Sb., pre ktorý sa vžilo označenie „euronovela“ Ústavy ČR¹⁸, sa Česká republika priklonila k monistickému prístupu. Bola tak odstránená dvojkoľajnosť aplikácie medzinárodných zmlúv a český právny poriadok získal jasné ukotvenie medzinárodného práva.¹⁹

2.3. Recepcia medzinárodných zmlúv

Recepciu medzinárodného práva do práva vnútroštátneho je možné uskutočniť štyrmi spôsobmi – transformácia, adaptácia, inkorporácia a adopcia. Prvé tri menované spôsoby sa vyskytujú v kontinentálnom systéme. Adopcia sa zasa tradične vyskytuje v anglosaskom systéme a dochádza pri nej k osvojeniu (použitiu) pravidla medzinárodného práva vnútroštátnym sudcom v jeho rozhodovacej činnosti.²⁰

Pri transformácii dochádza k recepcii medzinárodného práva jeho doslovným prepisom do vnútroštátneho práva a prijatím takéhoto vnútroštátneho predpisu (prijatie zákona, nariadenia vlády alebo vyhlášky). Výsledkom je vznik vnútroštátnej právnej normy zhodnej s medzinárodnou zmluvou. Ustanovenie medzinárodnej zmluvy je tak možné nájsť takmer v rovnakom znení i vo vnútroštátnej norme. To znamená, že rovnaká problematika je upravená dvoma prameňmi práva – vnútroštátnym a medzinárodným (formálny dualizmus).

Adaptáciou dochádza taktiež ku vzniku vnútroštátnej právnej normy ako u transformácie, ale s tým rozdielom, že sa jedná iba o obsahovú (a nie doslovnú) recepciu medzinárodnej normy. Pozitívum adaptácie je, že pri prepise medzinárodnej normy do vnútroštátneho práva adaptuje jazyk a inštitúty zmluvy tak, aby úplne zodpovedali

¹⁶ BALAŠ, Vladimír. *Srovnávací ústavní právo*. 3. vydanie. Praha: ASPI, 2007, s. 395.

¹⁷ Tamtiež, s. 409.

¹⁸ O tzv. „euronovele“ Ústavy ČR bude písané v nasledujúcej kapitole.

¹⁹ HAMULÁK, Ondřej, STEHLÍK, Václav. *Praktikum práva Evropské unie. Ústavní základy a soudnictví*. 1. vydanie. Praha: Leges, 2011, s. 73.

²⁰ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydanie. Brno: Doplněk, 2008, s. 429 – 436.

vnútroštátnemu právnomu poriadku a bola zaistená bezchybná aplikácia medzinárodnej zmluvy v národnom právnom poriadku. Naopak negatívom je, že môže jednoduchšie dôjsť k zabudnutiu recepcie niektorého ustanovenia medzinárodnej zmluvy.

Pri inkorporácii nedochádza k recepcii medzinárodnej zmluvy prostredníctvom vnútroštátneho právneho predpisu. Medzinárodná zmluva sa stáva súčasťou práva vnútroštátneho bez toho, aby stratila svoju medzinárodnoprávnu povahu. Medzinárodná zmluva býva po ukončení procesu nutného k vstupu v platnosť vyhlásená v zbierke vnútroštátne záväzných právnych predpisov (napríklad v Zbierke medzinárodných zmlúv). Medzinárodná zmluva je tak pre vnútroštátne subjekty bezprostredne záväzná bez existencie vnútroštátneho právneho predpisu, ktorý by ju recipoval (formálny monizmus). Pri inkorporácii sú vnútroštátne orgány povinné aplikovať a interpretovať zmluvný text ako medzinárodnú zmluvu a nie ako vnútroštátny právny predpis.²¹

Každá z týchto možností je charakteristická pre iný typ medzinárodných zmlúv alebo pre iný prístup k vzťahu vnútroštátneho práva a medzinárodného práva. Inkorporácia a transformácia je tak možná iba u priamo aplikovateľných medzinárodných zmlúv (tzv. self-executing treaties), adaptácia zasa u medzinárodných zmlúv, ktoré nie sú priamo aplikovateľné (non self-executing treaties). Transformácia je charakteristická pre dualistický prístup, zatiaľ čo monizmus spravidla využíva generálnu inkorporáciu.²²

²¹ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 82 - 84.

²² KLÍMA, Karel. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl*. 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 122 (čl. 10 Ústavy).

3. „Euronovela“ Ústavy ČR

Za tzv. „euronovelu“ Ústavy České republiky²³ je považovaný ústavný zákon č. 395/2001 Sb.,²⁴ ktorým došlo k významnej zmene Ústavy České republiky (ďalej tiež iba Ústava ČR) a ktorý nadobudol účinnosť dňa 1. júna 2002. Týmto ústavným zákonom došlo k zásadnej zmene postavenia medzinárodných zmlúv a iných medzinárodnoprávných záväzkov České republiky vo vnútroštátnom právnom poriadku České republiky. Súčasne sa vytvorili ústavnoprávne predpoklady pre vstup České republiky do Európskej Únie.

V rovine medzinárodnoprávných aspektov priniesla tzv. euronovela Ústavy ČR novú úpravu hneď v niekoľkých významných rovinách, a to:

1. uznanie obecnej povinnosti dodržiavať záväzky podľa medzinárodného práva (čl. 1 odst. 2 Ústavy ČR),
2. komplexné riešenie postavenia medzinárodných zmlúv prezidentského typu v českom právnom poriadku (čl. 10 Ústavy ČR),
3. úprava možnosti preniesť výkon niektorých právomocí České republiky na medzinárodnú organizáciu alebo inštitúciu (čl. 10a odst. 1 Ústavy ČR).²⁵

Na túto úpravu samozrejme naviazali ďalšie súvisiace zmeny ako vymedzenie vzťahu vlády a Parlamentu pri riešení otázok súvisiacich s členstvom ČR v Európskej únii (čl. 10b Ústavy ČR), spôsob vyslovovania súhlasu Parlamentu s medzinárodnými zmluvami (čl. 10a odst. 2, čl. 39 odst. 4, čl. 49 Ústavy ČR), nový výpočet zmlúv, ktoré vyžadujú ratifikáciu prezidentom republiky a súhlas oboch komôr Parlamentu (čl. 49 Ústavy ČR), dopad zmien v postavení medzinárodných zmlúv vo vnútroštátnom práve na vymedzenie kompetencií Ústavného súdu ČR (čl. 87 odst. 1 písm. a) a b) Ústavy ČR), ďalej zavedenie preventívnej kontroly ústavnosti niektorých medzinárodných zmlúv (čl. 87 odst. 2 Ústavy ČR), vymedzenie prameňov práva, ktorými je sudca viazaný pri rozhodovaní (čl. 95 Ústavy ČR) a nová formulácia podmienok vyhlasovania medzinárodných zmlúv (čl. 52 Ústavy ČR).²⁶

²³ Ústava České republiky. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších ústavních zákonů.

²⁴ Ústavní zákon č. 395/2001 Sb. ze dne 18. října 2001, kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

²⁵ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 175.

²⁶ FILIP, Jan. Parlament ČR schválil návrh euronovely Ústavy ČR. *Právní zpravodaj*, 2001, č. 11, s. 1, 4.

3.1. Dodržovanie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodného práva

Euronovela Ústavy ČR doplnila článok 1 o úplne nový odstavec 2, ktorý stanoví: „Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.“²⁷

Predstavitelia právnej vedy sa jednotne zhodujú, že uvedené ustanovenie má iba deklaratórnu povahu. A to z dôvodu, že povinnosť štátu dodržiavať svoje záväzky vyplýva už z medzinárodného práva, pričom ústavný text ju iba opakuje a potvrdzuje.²⁸ Ďalším názorom je, že ustanovením fakticky k žiadnej zmene právneho stavu nedochádza, pretože povinnosť dodržiavania záväzkov ČR vyplývajúcich z medzinárodného práva bolo možné i doposiaľ dovodiť z pojmu „právny štát“ podľa čl. 1 (odst. 1) Ústavy ČR.²⁹ Ustanovenie čl. 1 odst. 2 Ústavy ČR je teda iba prehlásením a nedochádza kvôli nemu k priamej inkorporácii prameňov medzinárodného práva do českého vnútroštátneho právneho poriadku.

Pojem „medzinárodných záväzkov“ či „záväzkov z medzinárodného práva“³⁰ je z pohľadu medzinárodného práva možno chápať v širšom význame, a to ako záväzky vyplývajúce z noriem medzinárodného práva platné pre daný štát, či už majú pôvod zmluvný, obyčajový alebo iný. Česká republika však nie je povinná uznávať či dokonca dodržiavať všetky pravidlá medzinárodného práva, ale iba také, ktoré ju zaväzujú (typicky nie je povinná dodržiavať pravidlá medzinárodnej zmluvy, ktorej nie je stranou alebo pravidlá zmluvy, ktorej stranou síce je, avšak k príslušnému ustanoveniu vzniesla výhradu).³¹

Ustanovenie čl. 1 odst. 2 Ústavy ČR predstavuje pokyn štátnym orgánom, aby pri svojej činnosti (pri výkone svojich zákonodarných, výkonných a súdnych funkcií) tieto medzinárodnoprávne záväzky brali do úvahy a dodržiavali ich (napr. vláda, Parlament, Ústavný súd atď.). Ustanovenie ďalej predstavuje základné výkladové pravidlo, z ktorého vyplýva, aby všade tam, kde je to možné, bolo právo vykladané a aplikované tak, aby nedošlo k porušeniu medzinárodnoprávných záväzkov Českej republiky.³²

²⁷ Článok 1 odst. 2 Ústavy ČR.

²⁸ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 197 – 198.

²⁹ FILIP, Jan. Parlament ČR schválil návrh euronovely Ústavy ČR. *Právní zpravodaj*, 2001, č. 11, s. 4.

³⁰ Tento pojem má v medzinárodnom práve ustálený význam. Nejedná sa iba o záväzky z medzinárodných zmlúv, ale o záväzky z akéhokoľvek pravidla medzinárodného práva. Uvedený pojem týmto spôsobom opakovanne definoval Medzinárodný súdny dvor OSN a taktiež i Komisia OSN pre medzinárodné právo.

³¹ MALENOVSKÝ, Jiří. Postavení mezinárodních smluv o lidských právech v českém právu po 1. červnu 2002. *Právník*, 2002, roč. 141, č. 9, s. 928.

³² ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 198.

3.2. Medzinárodné zmluvy v zmysle čl. 10 Ústavy ČR

Článok 10 Ústavy ČR je základným ustanovením ústavného riešenia vzťahu medzinárodného a českého vnútroštátneho práva.³³ Čl. 10 stanoví: „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.*“³⁴

Z uvedeného vyplýva, že režimu čl. 10 Ústavy ČR podliehajú iba medzinárodné zmluvy, ktoré kumulatívne spĺňajú štyri pojmové znaky. Musí sa jednať o medzinárodné zmluvy: 1) ku ktorých ratifikácii dal súhlas Parlament, 2) ktoré boli ratifikované Českou republikou, 3) ktoré sú pre Českú republiku záväzné a 4) ktoré boli zákonom stanoveným spôsobom vyhlásené.³⁵

Aj keď to nie je výslovne upravené v texte článku 10 Ústavy ČR, niekedy sa hovorí aj o piatej požiadavke bezprostrednej použiteľnosti, resp. samovykonateľnosti medzinárodnej zmluvy (self-executing treaty). Tá sa však uplatní až v rámci aplikačnej prednosti medzinárodnej zmluvy v zmysle čl. 10 Ústavy ČR. Ďalej ratifikácia je možná iba v prípade, že neexistuje prekážka podľa čl. 89 odst. 3 Ústavy ČR, to znamená, že Ústavný súd nevyslovil nesúlad medzinárodnej zmluvy s ústavným poriadkom alebo takéto konanie vôbec nebolo zahájené.³⁶

Znenie článku 10 Ústavy ČR predstavuje generálne inkorporačné ustanovenie. Generálnou inkorporáciou sa medzinárodné zmluvy stávajú súčasťou právneho poriadku. Súčasťou právneho poriadku Českej republiky sa však môžu stať iba tie medzinárodné zmluvy, ktoré kumulatívne spĺňajú vyššie uvedené štyri požiadavky (čl. 10 Ústavy ČR pred bodkočiarkou). A iba tieto medzinárodné zmluvy môžu mať potom aplikačnú prednosť³⁷ pred

³³ KLÍMA, Karel. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl.* 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 120 (čl. 10 Ústavy).

³⁴ Článok 10 Ústavy ČR.

³⁵ Jednotlivé uvedené znaky medzinárodnej zmluvy podľa čl. 10 Ústavy ČR budú bližšie charakterizované v nasledujúcich dvoch kapitolách.

³⁶ FILIP, Jan. Parlament ČR schválil návrh euronovely Ústavy ČR. *Právní zpravodaj*, 2001, č. 11, s. 4.

³⁷ Aplikačná prednosť – medzinárodná zmluva sa prednostne aplikuje, ale zákon nezaniká, nedochádza k žiadnej derogácii, zákon sa iba neaplikuje; zákon teda zostane súčasťou právneho poriadku Českej republiky a môže byť opäť v ďalšom prípade použitý. Použitie zásady aplikačnej prednosti je logicky možné iba v prípade, ak sa jedná o tzv. priamo aplikovateľné zmluvy (self-executing treaties).

zákonem (v zmysle čl. 10 Ústavy ČR za bodkočiarkou), avšak iba vtedy, ak zákon stanoví niečo iné³⁸ než takáto medzinárodná zmluva.

Dôležité je poznamenať, že znenie euronovely Ústavy ČR neobsahuje intertemporálne ustanovenie, ktoré by jednoznačne špecifikovalo, akú časovú pôsobnosť zmeny v Ústave (a hlavne nový čl. 10) majú. Počnúc 1. júnom 2002 sa tak článok 10 Ústavy ČR vzťahuje na všetky medzinárodné zmluvy, ktoré boli ratifikované so súhlasom Parlamentu, vyhlásené a sú pre Českú republiku záväzné, hoci k tomu došlo ešte pred účinnosťou euronovely Ústavy ČR.³⁹ Inkorporačné ustanovenie čl. 10 Ústavy ČR teda pôsobí nepravo spätne. Do právneho poriadku vtiahlo všetky medzinárodné zmluvy, ktoré aktuálne zaväzujú Českú republiku, a to bez ohľadu na to, či ich v minulosti uzavrela Česká republika alebo Československo, či k nim dal súhlas Parlament ČR alebo nemu zodpovedajúci parlamentný orgán jeho predchodcu. Medzinárodné zmluvy uzavreté v minulosti sa totiž stávajú súčasťou právneho poriadku Českej republiky najskôr v deň, kedy splnili všetky podmienky požadované v čl. 10 Ústavy ČR.⁴⁰

3.3. Prenesenie právomocí na medzinárodnú organizáciu alebo inštitúciu

Ustanovenie čl. 10a Ústavy ČR znie: „(1) *Mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci. (2) K ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v odstavci 1 je třeba souhlasu Parlamentu, nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu.*“⁴¹

Euronovela Ústavy ČR vytvorila zvláštnu, v ústavných predpisoch doposiaľ neznámu, kategóriu medzinárodných zmlúv, a to v novom článku 10a Ústavy ČR. Práve toto ustanovenie tvorilo základ spomínanej euronovely, ktorá mala predovšetkým vytvoriť predpoklady pre vstup Českej republiky do Európskej únie, ku ktorému došlo 1. mája 2004 (súhlas k ratifikácii prístupových zmlúv bol daný v referende⁴²). Napriek tomu je ustanovenie čl. 10a Ústavy ČR formulované obecné. Článok je koncipovaný tak, aby sa dal aplikovať na

³⁸ Rozporom sa rozumie obsahový rozdiel, kedy medzinárodná zmluva stanoví niečo iné než zákon (môže to byť napríklad odlišný rozsah práv a povinností fyzických a právnických osôb, oprávnení alebo povinností orgánov verejnej moci atď.) a túto situáciu nie je možné prekonať výkladom. Aplikčná prednosť sa tak uplatní iba vtedy, ak nie je možné rozpor medzi zákonom a medzinárodnou zmluvou vyriešiť výkladom.

³⁹ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášování a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 180 - 181.

⁴⁰ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydanie. Brno: Doplněk, 2008, s. 480.

⁴¹ Článok 10a Ústavy ČR.

⁴² Ústavní zákon č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

prenesenie niektorých právomocí orgánov Českej republiky v podstate na akúkoľvek medzinárodnú organizáciu alebo inštitúciu.⁴³

V ustanovení čl. 10a Ústavy ČR sa stanoví, že medzinárodnou zmluvou môžu byť na medzinárodnú organizáciu (inštitúciu) prenesené niektoré právomoci orgánov Českej republiky (nie všetky). Nie je možné preniesť všetky právomoci, pretože by to znamenalo zánik Českej republiky.⁴⁴ Prenáša sa vždy iba určitá, obmedzená a presne vymedzená časť právomocí, ktorú by inak vykonávali orgány štátnej moci Českej republiky. Prenos sa môže týkať niektorých právomocí moci zákonodarnej, výkonnej i súdnej. Limity pre prenos právomocí sú dané ústavným poriadkom Českej republiky, hlavne však tzv. materiálnym jadrom ústavy, vyjadreným v čl. 9 odst. 2 Ústavy ČR, ktorý zakazuje zmeny podstatných náležitostí demokratického právneho štátu.⁴⁵

3.4. Vzťah medzi čl. 10 a čl. 10a Ústavy ČR

Čl. 10a a čl. 10 Ústavy ČR majú predovšetkým rozdielne účely. Prvý z nich má skôr kompetenčnú povahu, keď zakotvuje oprávnenie príslušných orgánov Českej republiky uzavrieť jej menom medzinárodnú zmluvu, ktorou sa prenášajú na medzinárodnú organizáciu (inštitúciu) niektoré právomoci orgánov Českej republiky, a stanoví spôsob udelenia súhlasu k nej. Druhý z ustanovení Ústavy ČR naopak stanoví okruh medzinárodných zmlúv určených k inkorporácii do vnútroštátneho práva a ich postavenie vo vnútroštátnom právnom poriadku.⁴⁶

Čl. 10 Ústavy ČR má povahu široko koncipovanej recepčnej klauzule, ktorá do českého práva vťahuje veľkú skupinu medzinárodných zmlúv definovaných čisto podľa formálnych znakov (záväznosť, publikácia, ratifikácia, súhlas Parlamentu k ratifikácii). Upravuje i účinky týchto zmlúv v českom právnom poriadku. Čl. 10a Ústavy ČR naproti tomu definuje úzku kategóriu medzinárodných zmlúv podľa ich zvláštneho obsahu. Špecifický, ústavne relevantný obsah zmlúv predvídaných článkom 10a si na rozdiel od medzinárodných zmlúv podľa čl. 10 iba vyžaduje náročnejší proces prejednávania vo vnútri

⁴³ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 188 – 189.

⁴⁴ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní smlouvy podle čl. 10a Ústavy ČR*. *Právník*, 2003, roč. 142, č. 9, s. 852.

⁴⁵ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 190.

⁴⁶ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydanie. Brno: Doplněk, 2008, s. 488.

štátu (ústavná väčšina v Parlamente potrebná k udeleniu súhlasu alebo súhlas v referende vyhlásenom na základe ústavného zákona).⁴⁷

Z vyššie uvedeného je možné konštatovať, že medzinárodné zmluvy podľa čl. 10a Ústavy ČR sú podmnožinou medzinárodných zmlúv podľa čl. 10 Ústavy ČR. Medzinárodné zmluvy podľa čl. 10a sú tak súčasťou právneho poriadku a obecný súd je nimi viazaný na základe čl. 95 odst. 1 Ústavy ČR. Ratifikáciou a vyhlásením sa stávajú záväznými pre subjekty českého práva i pre orgány verejnej moci.⁴⁸

Ústavný súd Českej republiky má však opačný názor. Vo svojom náleze z roku 2006 o „cukerných kvótach“⁴⁹ dovodil, že medzinárodné zmluvy prijaté podľa čl. 10a Ústavy ČR nadobúdajú účinok v českom právnom poriadku na základe samotného čl. 10a Ústavy ČR (obojsmerný účinok) a nie na základe čl. 10 Ústavy ČR. Čl. 10 a čl. 10a Ústavy ČR teda pokrývajú navzájom celkom odlišné množiny medzinárodných zmlúv.⁵⁰ „Ustanovenie čl. 10a Ústavy tak vlastne pôsobí obojsmerne: teda tvorí normatívny základ pre prenos právomocí a súčasne je tým ustanovením Ústavy, ktoré otvára vnútroštátny právny poriadok pre pôsobenie komunitárneho práva vrátane pravidiel týkajúcich sa jeho účinkov vo vnútri právneho poriadku Českej republiky.“⁵¹

3.5. Postavenie medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách

Euronovelou Ústavy ČR (nové znenie čl. 10 Ústavy ČR) došlo tiež k odstráneniu zvláštnej kategórie medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách. Ústava ČR tak už po euronovele nerozlišuje medzi ľudskoprávnymi a ostatnými medzinárodnými zmluvami. Zmluvy o ľudských právach zostávajú aj naďalej súčasťou právneho poriadku, pretože z hľadiska svojho obsahu nesporne spadajú pod širší pojem medzinárodných zmlúv, ktoré upravujú „práva a povinnosti osôb“ (čl. 49 písm. a) Ústavy

⁴⁷ MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní smlouvy podle čl. 10a Ústavy ČR. *Právnik*, 2003, roč. 142, č. 9, s. 847.

⁴⁸ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydanie. Brno: Doplněk, 2008, s. 489.

⁴⁹ Nález Ústavného súdu Pl. ÚS 50/04, vyhlásený pod č. 154/2006 Sb.

⁵⁰ TOMOSZEK, Maxim. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl. 2. vydanie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 143 (čl. 10a Ústavy).

⁵¹ JIRÁSKOVÁ, Věra, SUCHÁNEK, Radovan. *Ústavní právo v judikatuře Ústavního soudu: výběr z nálezů a usnesení*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2007, s. 49.

ČR), a teda sú podraditeľné článku 10 Ústavy ČR⁵² (Ústavný súd však nové poňatie neakceptoval a zvláštne postavenie ľudskoprávných medzinárodných zmlúv zachoval).

Značné rozčarovanie odbornej verejnosti⁵³ však vyvolal Ústavný súd, a to svojím nálezhom Pl. ÚS 36/01,⁵⁴ ktorým samostatnú kategóriu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách spolu s ich špecifickým postavením v českom právnom poriadku „vrátil späť do hry“, a to v súvislosti s reinterpretáciou a extenziou pojmu ústavný poriadok.⁵⁵ Ústavný súd rozširuje doposiaľ nepochybný taxatívny výpočet zložiek ústavného poriadku o ďalšie zložky, keď uvádza: „...rozsah pojmu ústavného poriadku nie je možné vyložiť iba s ohľadom na ustanovenie čl. 112 odst. 1 Ústavy, ale i vzhľadom k ustanoveniu čl. 1 odst. 2 Ústavy a do jeho rámca zahrnúť i ratifikované a vyhlásené medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách.“⁵⁶ Tento názor Ústavného súdu je právnou teóriou vnímaný kontroverzne ako neprípustné rozširovanie čl. 112 odst. 1 Ústavy ČR. Ústavný súd však zotrval na svojom právnom názore a zopakoval ho i v ďalších nálezhoch.⁵⁷

Ústavnému súdu však právomoc rušiť ústavné zákony neprináleží, naopak podľa čl. 88 odst. 2 Ústavy ČR sú nimi sudcovia Ústavného súdu viazaní. Ústavný súd tak musel vzniknutý rozpor riešiť pomocou konformného výkladu „euronovely“. Podľa neho platí, že ak sudca obecného súdu dôjde k záveru, že zákon je v rozpore s medzinárodnou zmluvou o ľudských právach, nebude túto situáciu riešiť aplikačnou prednosťou, ale predloží problematiku k posúdeniu Ústavnému súdu, ktorý si posudzovanie týchto konfliktov vyhradil. Aby Ústavný súd dovodil svoju právomoc v takejto situácii príslušný zákon zrušiť, musel podstatne zasiahnuť do konštrukcie právneho poriadku Českej republiky a zaradiť medzinárodné zmluvy o ľudských právach do ústavného poriadku, pretože zákon môže byť zrušený iba vtedy, ak je v rozpore s ústavným poriadkom.⁵⁸

⁵² MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydanie. Brno: Doplněk, 2008, s. 473.

⁵³ Bližšie porov. napr. FILIP, Jan. Nález č. 403/2002 Sb. jako rukavice hozená ústavodárci Ústavním soudem. *Právní zpravodaj*, 2002, č. 11, s. 12 – 15; KÜHN, Zdeněk, KYSELA, Jan. Je Ústavou vždy to, co Ústavní soud řekne, že Ústava je? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2002, č. 3, s. 199 an.

⁵⁴ Nález Ústavného súdu Pl. ÚS 36/01, vyhlásený pod č. 403/2002 Sb.

⁵⁵ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 198.

⁵⁶ FILIP, Jan. Nález č. 403/2002 Sb. jako rukavice hozená ústavodárci Ústavním soudem. *Právní zpravodaj*, 2002, č. 11, s. 14.

⁵⁷ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 1. úplné vydanie. Praha: Leges, 2011, s. 336 - 337.

⁵⁸ KLÍMA, Karel. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. I. díl*. 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 123 (čl. 10 Ústavy).

Ratifikované a vyhlásené medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách (ktorými je ČR viazaná) sú teda súčasťou ústavného poriadku Českej republiky.

4. Zjednávanie, parlamentné prejednávanie a ratifikácia medzinárodných zmlúv

Aby sa medzinárodná zmluva stala súčasťou právneho poriadku Českej republiky v zmysle čl. 10 Ústavy ČR, je nutné, aby bola ratifikovaná a aby ratifikácia prebehla až po tom, čo s ňou vysloví súhlas Parlament. Ako bolo už vyššie napísané, jedná sa o dva samostatné definičné znaky medzinárodnej zmluvy podľa Ústavy ČR. Samotné zjednávanie medzinárodných zmlúv však nepredstavuje definičný znak medzinárodnej zmluvy podľa Ústavy ČR.

Na tomto mieste je tiež vhodné spomenúť ako môžeme podľa súčasnej ústavnej úpravy deliť medzinárodné zmluvy.

V českej ústavnej praxi je tradičné delenie medzinárodných zmlúv na prezidentské, vládne a rezortné.⁵⁹ Toto delenie vychádza z čl. 63 odst. 1 písm. b) Ústavy ČR. Podľa tohto ustanovenia je právomoc zjednávať a ratifikovať medzinárodné zmluvy zverená prezidentovi republiky (zmluvy prezidentské), a to ako právomoc kontrasignovaná. Uvedené ustanovenie súčasne oprávňuje prezidenta republiky preniesť zjednávanie medzinárodných zmlúv na vládu (zmluvy vládne) alebo s jej súhlasom na jej jednotlivých členov (zmluvy rezortné).

Ďalej môžeme deliť medzinárodné zmluvy na parlamentné a ostatné. Parlamentnými medzinárodnými zmluvami sa rozumejú zmluvy, ku ktorých ratifikácii je treba súhlasu Parlamentu ČR. Sú definované v čl. 49 a v čl. 10a Ústavy ČR (u zmlúv podľa čl. 10a Ústavy ČR môže byť súhlas Parlamentu nahradený referendum). Z uvedeného vyplýva, že zmluvy prezidentské a parlamentné sú totožné.⁶⁰

4.1. Zjednávanie medzinárodných zmlúv

Článok 63 odst. 1 písm. b) Ústavy ČR stanoví, že prezident republiky „*sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv může přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy*“. Táto právomoc však nie je výlučná a rozhodnutia, ktoré sú prijímané v rámci uvedenej právomoci vyžadujú k svojej platnosti vždy spolupodpis predsedu vlády alebo ním povereného člena vlády. Za takéto rozhodnutia prezidenta republiky nesie zodpovednosť vláda ako celok.⁶¹ Takto široko formulovaná právomoc

⁵⁹ BALAŠ, Vladimír. *Srovnávací ústavní právo*. 3. vydanie. Praha: ASPI, 2007, s. 410 – 411.

⁶⁰ KLÍMA, Karel. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. I. díl*. 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 123 – 124 (čl. 10 Ústavy).

⁶¹ Pozri článok 63 odst. 1 písm. b), čl. 63 odst. 3 a 4 Ústavy ČR.

prezidenta republiky zjednávať a ratifikovať medzinárodné zmluvy ho v zmluvnej normotvorbe z hľadiska českého ústavného práva prakticky monopolizuje. Jeho postavenie v medzinárodných vzťahoch je kľúčové, aj keď nie je vrcholným orgánom výkonnej moci, keďže takéto postavenie zaujíma vláda. Vláde Ústava ČR žiadne takéto oprávnenie v danej oblasti neudeľuje, naopak zakotvuje oprávnenie prezidenta zjednávanie medzinárodných zmlúv (nie však ich ratifikáciu) na ňu preniesť.⁶²

V súlade so zmocnením daným prezidentovi republiky v ustanovení čl. 63 odst. 1 písm. b) Ústavy ČR rozhodol prezident republiky svojím rozhodnutím z dňa 28. apríla 1993 o zjednávaní medzinárodných zmlúv⁶³ o prenesení zjednávania a schvaľovania niektorých medzinárodných zmlúv na vládu, respektíve na jej jednotlivých členov. V jednotlivých prípadoch si však prezident vo svojom rozhodnutí vyhradil právo učiniť iný postup (aj takéto rozhodnutie by k svojej platnosti vyžadovalo kontrasignáciu). Takéto rozhodnutie nie je obmedzené na funkčné obdobie prezidenta, ktorý rozhodnutie vydal, ale je ústavným aktom, ktorý platí do doby, pokiaľ nie je zrušený alebo zmenený.⁶⁴

Uvedeným rozhodnutím prezident republiky preniesol: a) zjednávanie a schvaľovanie medzinárodných zmlúv dvojstranných a medzinárodných zmlúv mnohostranných, ktoré nevyžadujú súhlas Parlamentu, prístup k nim a ich prijatie na vládu (= medzinárodné zmluvy vládne) a b) zjednávanie a schvaľovanie medzinárodných zmlúv dvojstranných a medzinárodných zmlúv mnohostranných, ktoré svojím významom nepresahujú rámec pôsobnosti ústredných orgánov štátnej správy, prístup k nim a ich prijatie na člena vlády povereného riadením príslušného ministerstva alebo iného ústredného orgánu štátnej správy (= medzinárodné zmluvy rezortné).⁶⁵

Rozhodnutie prezidenta republiky o zjednávaní medzinárodných zmlúv sa teda týka iba tých medzinárodných zmlúv, ktoré ku svojej ratifikácii nevyžadujú súhlas oboch komôr Parlamentu v zmysle čl. 49 Ústavy ČR a ktoré sa podľa čl. 10 Ústavy ČR nestávajú súčasťou právneho poriadku s aplikačnou prednosťou pred zákonmi.⁶⁶

⁶² MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydanie. Brno: Doplněk, 2008, s. 474.

⁶³ Rozhodnutie prezidenta republiky č. 144/1993 Sb.

⁶⁴ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 1. úplné vydanie. Praha: Leges, 2011, s. 823.

⁶⁵ Tamtiež, s. 823.

⁶⁶ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlašování a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 212.

Uvedené rozhodnutie prezidenta republiky o prenesení jeho pôsobnosti bolo kontrasignované predsedom vlády v súlade s čl. 63 odst. 3 Ústavy ČR. Tým vláda s takýmto prenesením kompetencie prezidenta republiky vyslovila súhlas a stalo sa platným.

Na základe tohto rozhodnutia prezidenta republiky vláda svojím uznesením č. 328 z 16. júna 1993 schválila Smernicu vlády ČR pre zjednávanie, vnútroštátne prejednávanie, vykonávanie a vypovedanie medzinárodných zmlúv. Vláda do smernice zapracovala normy medzinárodného a ústavného práva. Ďalšiu smernicu (novú) vláda schválila, s ohľadom na „euronovelu“ Ústavy ČR, svojím uznesením č. 131 z 11. februára 2004.⁶⁷ Táto smernica okrem iného stanoví, že prezidentskou zmluvou sa rozumie zmluva, ku ktorej ratifikácii prezidentom je treba súhlasu oboch komôr Parlamentu alebo súhlasu daného v referende, to znamená zmluvy podľa čl. 49 a čl. 10a Ústavy ČR (= medzinárodné zmluvy prezidentské).⁶⁸ Smernica definuje tiež medzinárodné zmluvy vládne, a to ako zmluvy, ktoré nepodliehajú ratifikácii a nevyžadujú súhlas Parlamentu alebo súhlas daný v referende.⁶⁹

Uvedená Smernica vlády pre zjednávanie, vnútroštátne prejednávanie, vykonávanie a ukončovanie platnosti medzinárodných zmlúv podrobne upravuje postup príslušných štátnych exekutívnych orgánov hlavne pri zjednávaní, vykonávaní a ukončovaní platnosti medzinárodných zmlúv. Smernica pomerne podrobne upravuje postup pri príprave a zjednávaní medzinárodných zmlúv, uvádza, kto má právomoc zjednávať a ratifikovať medzinárodné zmluvy, vymedzuje úlohu ministerstva zahraničných vecí ako orgánu, ktorý predovšetkým koordinuje a zabezpečuje prípravu, zjednávanie, vnútroštátne prejednávanie a vyhlásenie medzinárodných zmlúv. Za zásadný nedostatok smernice môže byť považovaná jej forma. Predmetu úpravy by sa zrejme viac hodila forma zákona, ktorý by mohol jasnejšie vymedziť vzťah medzi vládou, ktorá je zodpovedná za zahraničnú politiku a prezidentom, ktorý má ústavnoprávne pomerne veľkoryso stanovené kompetencie pri zjednávaní a ratifikácii medzinárodných zmlúv. Smernica zaväzuje iba vládu, zákon by mohol zaväzovať všetkých aktérov, ktorí sa zúčastňujú na zjednávaní medzinárodných zmlúv a ďalších nevyhnutných činnostiach potrebných k ich riadnemu vykonávaniu.⁷⁰

⁶⁷ Směrnice vlády pro sjednávání, vnitrostátní projednávání, provádění a ukončování platnosti mezinárodních smluv ze dne 11. února 2004.

⁶⁸ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 1. úplné vydanie. Praha: Leges, 2011, s. 823 - 824.

⁶⁹ KYSELA, Jan. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl*. 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 486 – 487 (čl. 63 odst. 1 písm. b) Ústavy).

⁷⁰ BALAŠ, Vladimír. *Právo mezinárodních smluv*. 1. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 230 – 231.

Oprávenie prezidenta republiky zjednávať medzinárodné zmluvy sa vyčerpáva jeho formálnym zmocnením zástupcov štátu v procese zjednávania týchto zmlúv a nezahrňuje oprávenie hlavy štátu záväzne určovať politickú negociačnú pozíciu štátu v negociačných jednaniach. Toto oprávenie zásadne patrí vláde, ktorá podlieha kontrole väčšiny v Parlamente.⁷¹

Dôležité je poznamenať, že zjednať zmluvu znamená urobiť všetko, aby zmluva platne vznikla.⁷² Zjednanie medzinárodnej zmluvy každopádne nie je možné spojovať s oprávením zmluvu ratifikovať. Keďže nie všetky medzinárodné zmluvy podliehajú ratifikácii, je možné, aby sa zmluva stala pre Českú republiku záväznou i bez ratifikácie, teda aby konečný prejav vôle Českej republiky byť medzinárodnou zmluvou viazaná bol vyjadrený iným spôsobom (v súlade s Viedenským dohovorom o zmluvnom práve) než ratifikáciou⁷³. To znamená, že je prípustné pod pojem zjednávanie medzinárodnej zmluvy zahrnúť i jej schválenie (bez výhrady ratifikácie).⁷⁴

Ústava ČR a ani prezident republiky vo svojom rozhodnutí sa nezaoberajú zjednaním ukončenia platnosti zmluvy. Hovoríme tu o „zjednaní zmluvy v negatívnom zmysle“. Vláda vo svojej smernici stanovila, že platnosť zmluvy ukončuje ten orgán, z ktorého plnej moci bola zjednaná, a to prezidentskú zmluvu a vládnu zmluvu na základe rozhodnutia alebo návrhu vlády a rezortnú zmluvu po predchádzajúcom súhlase ministra zahraničných vecí.⁷⁵ Pri absencii ústavnej úpravy o ukončovaní platnosti medzinárodných zmlúv je možné ustanovenie čl. 63 odst. 1 písm. b) Ústavy ČR interpretovať tak, že pojem zjednávať zmluvu v sebe zahrňuje i zjednanie zmluvy v negatívnom zmysle, teda zjednanie ukončenia platnosti zmluvy pre Českú republiku.⁷⁶ Na tomto mieste je vhodné pripomenúť, že v prípade ukončenia platnosti zmlúv nie je možné hovoriť o ratifikácii. Ukončenie platnosti medzinárodnej zmluvy síce podlieha schvaľovaciemu procesu, u prezidentských zmlúv vrátane prejednávania Parlamentom, rozhodne však v tejto súvislosti nejde hovoriť o ratifikácii.

⁷¹ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydanie. Brno: Doplněk, 2008, s. 476.

⁷² PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky, komentář, I. díl – Ústavní systém*. 2. vydanie. Praha: Linde, 1998, s. 229.

⁷³ Článok 11 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve.

⁷⁴ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 217.

⁷⁵ Čl. 30 odst. 3 Směrnice vlády pro sjednávání, vnitrostátní projednávání, provádění a ukončování platnosti mezinárodních smluv ze dne 11. února 2004.

⁷⁶ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 1. úplné vydanie. Praha: Leges, 2011, s. 824.

Na základe vyššie uvedeného je možné za zjednávanie medzinárodnej zmluvy v zmysle čl. 63 odst. 1 písm. b) Ústavy ČR považovať všetky kroky vedúce k tomu, aby medzinárodná zmluva platne vznikla, prípadne k tomu, aby jej platnosť pre Českú republiku bola ukončená. V prípadoch, kedy Ústava ČR ani medzinárodná zmluva samotná nevyžadujú ratifikáciu, zahrňuje pojem zjednanie i právo konečným spôsobom prejať vôľu Českej republiky k tomu byť zjednávanou medzinárodnou zmluvou viazaná.⁷⁷

So zjednávaním medzinárodných zmlúv súvisí aj čl. 7 odst. 2 písm. a) Viedenského dohovoru o zmluvnom práve, ktorý hovorí, že „z titulu svojich funkcií a bez predloženia plnomocenstva sa za zástupcu svojho štátu považujú hlavy štátov, predsedovia vlád a ministri zahraničných vecí, a to pre všetky úkony súvisiace so zjednávaním zmluvy“. Ide už o bežnú prax, že k všetkým úkonom súvisiacim s uzatváraním medzinárodných zmlúv – k prijatiu textu navrhovanej zmluvy, k overeniu hodnovernosti tohto textu, k vyjadreniu súhlasu štátu byť zmluvou viazaný – zjednávajúce štáty spravidla nepožadujú predkladanie plných mocí, ak ide o uvedených zástupcov štátu. U týchto orgánov štátu, ktoré majú reprezentatívnu povahu, sa o ich spôsobilosti jednáť menom štátu nepochybuje. Vyplýva to aj z judikatúry Medzinárodného súdneho dvora.⁷⁸ Je nepochybné, že okrem prezidenta, predsedu vlády a ministra zahraničných vecí budú za takéto osoby považovaní i ministri a druhý zmluvný štát už nie je povinný skúmať, či takýto predstaviteľ rezortu neprekračuje svoje právomoci, keď v oblasti, ktorá celkom nepochybne spadá do jeho kompetencie uzatvára medzinárodnú zmluvu, ktorá je v jeho zemi nad rámec zákona.⁷⁹

4.2. Parlamentné prejednávanie medzinárodných zmlúv

4.2.1. Súhlas Parlamentu k ratifikácii medzinárodnej zmluvy

Súhlas Parlamentu k ratifikácii medzinárodnej zmluvy je jeden zo štyroch znakov medzinárodnej zmluvy podľa Ústavy Českej republiky. Respektíve je to jedna zo štyroch požiadaviek, ktoré musia byť kumulatívne splnené, aby sa medzinárodná zmluva v zmysle čl. 10 Ústavy ČR mohla stať súčasťou právneho poriadku Českej republiky.

⁷⁷ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášování a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 220.

⁷⁸ ŠTURMA, Pavel. *Právo mezinárodních smluv*. 1. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 31.

⁷⁹ BALÁŠ, Vladimír. *Právo mezinárodních smluv*. 1. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 234.

Z Ústavy ČR vyplýva, že za účelom inkorporácie medzinárodnej zmluvy do právneho poriadku Českej republiky musí nevyhnutne dôjsť k ratifikácii medzinárodnej zmluvy, ktorú je na základe Ústavy ČR oprávnený vykonať iba prezident republiky. To samotné však nestačí, keďže čl. 10 Ústavy ČR súčasne vyžaduje, že k takejto ratifikácii musí dať súhlas Parlament. Bez súhlasu Parlamentu by táto ústavná podmienka pre inkorporáciu medzinárodnej zmluvy nebola splnená.

V prípadoch vymedzených Ústavou ČR je nutné, aby k ratifikácii medzinárodných zmlúv dali súhlas obe komory Parlamentu - Poslanecká snemovňa i Senát. Je teda jasné, že medzinárodné zmluvy, ktorých sa táto ústavná požiadavka týka, nemôžu byť ratifikované proti vôli čo i len jednej z komôr Parlamentu. A samozrejme nie je možné, aby jedna komora prehlasovala nesúhlas druhej komory. To značí o dôležitosti zákonodarného zboru v tejto oblasti.⁸⁰

Význam súhlasu Parlamentu k ratifikácii medzinárodných zmlúv spočíva v jeho úlohe jediného orgánu moci zákonodarnej v ústavnom systéme Českej republiky. Zároveň je jediným priamo legitimovaným orgánom reprezentujúcim ľud. Medzinárodné zmluvy majú v prípade rozporu aplikačnú prednosť pred zákonom, čím dôjde v danom jednotlivom prípade k pozastaveniu jeho účinkov. Pokiaľ by Parlament nemal možnosť ovplyvniť ratifikáciu medzinárodných zmlúv, bolo by takto možné napríklad zo strany moci výkonnej fakticky negovať jeho zákonodarnú činnosť uzatváraním medzinárodných zmlúv.⁸¹ Súhlas Parlamentu je teda praktickým prejavom deľby moci.

V úvode tejto kapitoly je uvedené delenie medzinárodných zmlúv podľa súčasnej ústavnej úpravy. Okrem tradičného delenia medzinárodných zmlúv na prezidentské, vládne a rezortné, ktoré vychádza z čl. 63 odst. 1 písm. b) Ústavy ČR, je možné medzinárodné zmluvy deliť podľa toho, či k ich ratifikácii je potrebný súhlas Parlamentu ČR alebo naopak nie je. Podľa uvedeného kritéria hovoríme o parlamentných (zmluvy podľa čl. 49 a čl. 10a Ústavy ČR; u zmlúv podľa čl. 10a Ústavy ČR môže byť súhlas Parlamentu nahradený referendum) a ostatných medzinárodných zmluvách. V odbornej literatúre sa však medzinárodné zmluvy, ku ktorých ratifikácii je potrebný súhlas Parlamentu, častejšie označujú ako medzinárodné zmluvy prezidentské. Ostatne aj Smernica vlády pre zjednávanie,

⁸⁰ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášování a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 221.

⁸¹ KLÍMA, Karel. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl*. 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 125 (čl. 10 Ústavy).

vnútroštátne prejednávane, vykonávanie a ukončovanie platnosti medzinárodných zmlúv definuje prezidentské zmluvy ako zmluvy, ku ktorých ratifikácii prezidentom je treba súhlasu oboch komôr Parlamentu alebo súhlasu daného v referende, to znamená zmluvy podľa čl. 49 a čl. 10a Ústavy ČR.

Článok 49 Ústavy ČR stanoví, že súhlasu oboch komôr Parlamentu je treba k ratifikácii medzinárodných zmlúv: a) upravujúcich práva a povinnosti osôb, b) spojeneckých, mierových a iných politických, c) z ktorých vzniká členstvo Českej republiky v medzinárodnej organizácii, d) hospodárskych, ktoré sú všeobecnej povahy, e) o ďalších veciach, ktorých úprava je vyhradená zákonu.⁸² Toto ustanovenie⁸³ vymedzuje kategórie zmlúv, ku ktorých ratifikácii je nutný súhlas Parlamentu (vedľa zvláštnej kategórie zmlúv vymedzenej v čl. 10a Ústavy ČR). Vyčleňuje okruh medzinárodných zmlúv, ktoré majú podľa čl. 10 Ústavy ČR (veta za bodkočiarkou) prednosť pred zákonom v prípade vzájomnej kolízie. Zaradovanie zmlúv do kategórií vymedzených v čl. 49 je treba vykonávať zásadne na základe ich obsahu a nie na základe ich označenia, názvu či iných formálnych znakov.⁸⁴

Obecne platí, že vyslovenie súhlasu realizuje daná komora Parlamentu vo forme uznesenia. Použije sa obecné pravidlo, že k prijatiu uznesenia v danej komore je treba súhlasu nadpolovičnej väčšiny prítomných členov komory, ak nestanoví Ústava inak.⁸⁵ U prezidentských zmlúv (čl. 49 Ústavy ČR) teda k súhlasu Parlamentu k ratifikácii postačí v oboch komorách prostá väčšina. Toto obecné pravidlo má jednu výnimku, keďže k ratifikácii zmlúv podľa čl. 10a Ústavy ČR, teda medzinárodných zmlúv, ktorými sa niektoré právomoci orgánov Českej republiky prenášajú na medzinárodnú organizáciu alebo inštitúciu, je nutný súhlas Parlamentu vyjadrený kvalifikovanou väčšinou, to znamená trojpäťtinovou väčšinou všetkých poslancov a trojpäťtinovou väčšinou prítomných senátorov, a to iba v prípade, že ústavným zákonom nie je vyžadovaný súhlas vyjadrený v referende.⁸⁶ Iba pripomením, že u zmlúv vládnych či rezortných Ústava ČR nevyžaduje ratifikáciu, takže pre

⁸² Článok 49 Ústavy ČR.

⁸³ Ustanovenie čl. 49 sa v uvedenej podobe stalo súčasťou Ústavy ČR s účinnosťou od 1. 6. 2002, kedy nadobudol účinnosti ústavný zákon č. 395/2001 Sb., tzv. euronovela Ústavy ČR.

⁸⁴ TOMOSZEK, Maxim. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl.* 2. vydanie, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 403 - 404 (čl. 49 Ústavy).

⁸⁵ Článok 39 odst. 2 Ústavy ČR.

⁸⁶ Článok 39 odst. 4 Ústavy ČR a článok 10a odst. 2 Ústavy ČR.

ich platnosť postačí ich schválenie, prijatie či pristúpenie k nim vykonané vládou alebo príslušným členom vlády.⁸⁷

Bližšia procedúra jednania o vyslovení súhlasu s ratifikáciou medzinárodných zmlúv, u ktorých to vyžaduje Ústava ČR, je obsiahnutá v zákone o jednacím rádu Poslanecké sněmovny a v zákone o jednacím rádu Senátu. Ústava ČR a ani uvedené zákony o jednacích poriadkoch komôr Parlamentu však výslovne neuvádzajú, kto by mal byť predkladateľom medzinárodných zmlúv k ich prejednaniu v komorách Parlamentu. Napriek tomu z povahy veci a z ústavného vymedzenia právomocí vyplýva, že medzinárodnú zmluvu môže Parlamentu predložiť k schváleniu iba vláda (zjednávanie medzinárodných zmlúv je výlučne vecou exekutívy). Vláda návrh na vyslovenie súhlasu s ratifikáciou medzinárodnej zmluvy spravidla predkladá súčasne obojkom komorám Parlamentu. Prejednávanie návrhu na vyslovenie súhlasu Parlamentu s ratifikáciou medzinárodnej zmluvy je v oboch komorách nezávislé, to znamená, že môže prebiehať súbežne a aj úplne oddelene. Komora Parlamentu môže súhlas s predloženou medzinárodnou zmluvou buď vysloviť alebo nevysloviť, respektíve návrh na vyslovenie súhlasu k ratifikácii zamietnuť (výrok áno či nie zmluve). Nemôže však žiadnym spôsobom modifikovať text zjednanej a predloženej medzinárodnej zmluvy.⁸⁸ Dôležité je poznamenať, že Parlament je plne suverénny v tom, či súhlas k ratifikácii zmluvy vysloví alebo nevysloví. Ak komora vyslovila vo vzťahu k ratifikácii medzinárodnej zmluvy nesúhlas, nič nebráni tomu, aby zmluva bola komore znova predložená k vyjadreniu súhlasu s ratifikáciou. Pokiaľ by sa tak stalo na základe zmeny znenia zmluvy (napríklad zjednaním výhrady či dodatkového protokolu), bolo by ale nutné zmluvu predložiť i komore, ktorá už vyjadrila súhlas s pôvodným znením. Ústava ČR rieši vyslovovanie súhlasu Parlamentu s medzinárodnými zmluvami iba v pozitívnom zmysle, teda ako súhlas s ratifikáciou medzinárodnej zmluvy. V otázke odstúpenia od medzinárodnej zmluvy (negatívny zmysel) Ústava ČR mlčí, avšak odpoveď na túto otázku dávajú oba zákony o jednacích poriadkoch komôr Parlamentu, podľa ktorých je súhlas Parlamentu vyžadovaný i tam, kde má byť odstúpené od zmluvy, ku ktorej ratifikácii dal Parlament súhlas už skôr. Samozrejmosťou je, že súhlas Parlamentu k ratifikácii medzinárodnej zmluvy (prípadne k odstúpeniu od nej) musí byť vždy určitý a jednoznačný a musí byť daný ku konkrétnej, presne identifikovanej medzinárodnej zmluve. Taktiež je vhodné poznamenať, že Senát môže i v dobe rozpustenia

⁸⁷ KLÍMA, Karel. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl.* 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 124 - 125 (čl. 10 Ústavy).

⁸⁸ Modifikovať zmluvu jednostranným prehlásením možné je, ale aj v tomto prípade obe komory Parlamentu hlasujú o návrhu tak ako bol predložený, teda vrátane prípadných jednostranných prehlásení, ktoré majú byť pri ratifikácii medzinárodnej zmluvy Českou republikou vykonané.

Poslaneckej snemovne jednat' o medzinárodných zmluvách a vyslovovať súhlas s ich ratifikáciou, ak v tomto prípade jedná výlučne sám za seba. Avšak v dobe, keď je Poslanecká snemovňa rozpustená, nemôže žiadnym spôsobom nahradiť jej súhlas s ratifikáciou medzinárodnej zmluvy. Stále totiž platí, že k ratifikácii medzinárodných zmlúv uvedených v čl. 49 Ústavy ČR je treba súhlasu oboch komôr Parlamentu, pričom túto ústavnú požiadavku nie je možné žiadnym spôsobom obísť ani v dobe, keď je Poslanecká snemovňa rozpustená.⁸⁹

Dôležité je pripomenúť, že režimu čl. 10 Ústavy ČR môžu podliehať iba medzinárodné zmluvy, ku ktorých ratifikácii dal súhlas Parlament (prípadne v medziach svojej právomoci a v súlade s vtedy platnými ústavne procesnými predpismi niektorý z predchádzajúcich zákonodarných zborov pôsobiacich na území Českej republiky) a že zákonodarný zbor tento svoj súhlas môže dávať iba k tým medzinárodným zmluvám, o ktorých to Ústava ČR stanoví. Iba takéto zmluvy ústavodarca euronovelou Ústavy ČR inkorporoval do právneho poriadku a priznal im aplikačnú prednosť pred zákonom.⁹⁰

4.2.2. Kategórie medzinárodných zmlúv podľa čl. 49 Ústavy ČR

Medzinárodné zmluvy upravujúce práva a povinnosti osôb.⁹¹ Táto kategória zahŕňa všetky medzinárodné zmluvy, ktoré zakladajú, menia alebo rušia subjektívne práva a právne povinnosti jednotlivcov, a to ako fyzických, tak i právnických osôb, alebo sa týchto práv a povinností iba dotýkajú. Spravidla sa jedná o všetky priamo vykonateľné či priamo aplikovateľné medzinárodné zmluvy (self-executing treaties). Najvýznamnejšími zmluvami z tejto kategórie sú medzinárodné zmluvy o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Ide o medzinárodné zmluvy, ktorých sa jednotlivec môže priamo dovolávať. Ustanovenie čl. 49 písm. a) je tak v súlade s ustanovením čl. 10 (veta za bodkočiarkou) Ústavy ČR, keďže iba medzinárodné zmluvy upravujúce práva a povinnosti osôb sú spôsobilé k priamej aplikácii, a teda k uplatneniu aplikačnej prednosti.⁹² Je potrebné dodať, že z judikatúry Ústavného súdu vyplýva, že medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách stoja na

⁸⁹ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 231 - 238; ⁸⁹ TOMOSZEK, Maxim. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl*. 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 404 (čl. 49 Ústavy).

⁹⁰ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 239.

⁹¹ Článek 49 písm. a) Ústavy ČR.

⁹² Iba v prípade, ak dôjde k odlišnej regulácii práv a povinností v medzinárodnej zmluve a vnútroštátnom práve, tak platí, že medzinárodná zmluva bude mať aplikačnú prednosť pred zákonom.

úrovni ústavného poriadku.⁹³ Budú teda prednostne aplikované hlavne vtedy, ak z danej medzinárodnej zmluvy bude vyplývať odlišná úprava od platného českého zákonodarstva.⁹⁴

Medzinárodné zmluvy spojenecké, mierové a iné politické (a iné typy politických zmlúv).⁹⁵ Ide o medzinárodné zmluvy obsahujúce ustanovenia, ktoré upravujú otázky bezpečnosti zmluvných strán, ich mierovú spoluprácu, rozvoj ich priateľských stykov, zmluvy o kolektívnej bezpečnosti, o spoločnej obrane, neutralite, zmluvy o štátnom území atď. Z použitej formulácie tejto kategórie zmlúv vyplýva, že ide o politické zmluvy, z ktorých ústavodarca iba príkladmo zvlášť zdôrazňuje zmluvy spojenecké a mierové, zrejme pre ich zvláštny význam medzi inými politickými zmluvami.

Medzinárodné zmluvy, z ktorých vzniká členstvo Českej republiky v medzinárodnej organizácii.⁹⁶ Takéto zmluvy sú buď politickej povahy alebo prípadne hospodárskej všeobecnej povahy.⁹⁷ Z uvedeného vyplýva, že táto kategória medzinárodných zmlúv je zvláštna vo vzťahu k čl. 49 písm. b), prípadne d) Ústavy ČR. Nutné je podotknúť, že ak by medzinárodnou zmluvou okrem vzniku členstva v medzinárodnej organizácii dochádzalo tiež k prenosu právomocí orgánov Českej republiky na túto organizáciu, daná medzinárodná zmluva by už spadala do režimu čl. 10a Ústavy ČR.

Medzinárodné zmluvy hospodárke, ktoré sú všeobecnej povahy.⁹⁸ Označenie „všeobecnej povahy“ vymedzuje, že ide hlavne o medzinárodné zmluvy upravujúce obecné princípy hospodárskych vzťahov. Takéto zmluvy upravujú medzinárodnú hospodársku, obchodnú, vedeckú, technickú, sociálnu, humanitnú a kultúrnu spoluprácu medzi štátmi.⁹⁹

Medzinárodné zmluvy o ďalších veciach, ktorých úprava je vyhradená zákonu.¹⁰⁰ Táto zvyšná kategória zahŕňa úpravu všetkých otázok, u ktorých vnútroštátne právo stanoví výhradu zákona, pokiaľ na ne nedopadajú niektoré z predchádzajúcich kategórií článku 49 Ústavy ČR. Táto kategória teda dopadá na všetky medzinárodné zmluvy, v ktorých sú

⁹³ Nález Ústavného súdu Pl. ÚS 36/01, vyhlásený pod č. 403/2002 Sb.

⁹⁴ TOMOSZEK, Maxim. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl.* 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 405 - 406 (čl. 49 Ústavy).

⁹⁵ Článok 49 písm. b) Ústavy ČR.

⁹⁶ Článok 49 písm. c) Ústavy ČR.

⁹⁷ BALAŠ, Vladimír. Co nového přinesla „euronovela“ Ústavy ČR. *Parlamentní zpravodaj*, 2002, č. 4, s. 13.

⁹⁸ Článok 49 písm. d) Ústavy ČR.

⁹⁹ TOMOSZEK, Maxim. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl.* 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 406 - 407 (čl. 49 Ústavy).

¹⁰⁰ Článok 49 písm. e) Ústavy ČR.

upravené otázky, ktorých riešenie je možné iba zákonom.¹⁰¹ Úprava tak poskytuje záruky, aby zákonodarca a jeho pôsobnosť nemohla byť obchádzaná prijatím medzinárodnej zmluvy bez zákonodarcovej ingerencie.¹⁰²

4.2.3. Jednanie o medzinárodných zmluvách v Poslaneckej snemovni

Jednanie o medzinárodných zmluvách upravuje zákon o jednacím rádu Poslanecké snemovny¹⁰³ vo svojej časti pätnástej, konkrétne v § 108 až 109.

Medzinárodná zmluva sa predkladá Poslaneckej snemovni povinne v českom znení a taktiež aspoň v jednom autentickom znení. Zákon o jednacím rádu Poslanecké snemovny stanoví, že pre prejednávanie medzinárodných zmlúv platí primerane ustanovenie o prejednávaní návrhov zákonov (časť dvanásť § 86 až 100a). Medzinárodné zmluvy sú však v Poslaneckej snemovni prejednávané iba v dvoch čítaniach.¹⁰⁴

Návrh na vyslovenie súhlasu s ratifikáciou medzinárodnej zmluvy sa predkladá Poslaneckej snemovni písomne a musí obsahovať presné znenie toho, na čom sa má Poslanecká snemovňa uznieť. Poslaneckej snemovni sa popri samotnej medzinárodnej zmluve predkladajú aj prípadné jednostranné prehlásenia, ktoré k danej viacstrannej zmluve Česká republika plánuje urobiť. Prijat' pri ratifikácii zmluvy jednostranné prehlásenie, ku ktorému by nedali súhlas obe komory Parlamentu, by bolo neprípustné.

K predloženiu návrhu na vyslovenie súhlasu s ratifikáciou medzinárodnej zmluvy dochádza prostredníctvom predsedu Poslaneckej snemovne, ktorý vládou predložený návrh postúpi organizačnému výboru Poslaneckej snemovne a súčasne ho bezodkladne zašle všetkým poslancom a poslaneckým klubom. Následne dochádza k prvému a druhému čítaniu. Pokiaľ sa v prvom čítaní Poslanecká snemovňa neuznesie, že návrh zamietá, prikáže návrh na vyslovenie súhlasu s ratifikáciou medzinárodnej zmluvy jednému alebo viacerým výborom, a to spravidla podľa návrhu organizačného výboru alebo predsedu Poslaneckej snemovne. Po prejednaní medzinárodnej zmluvy v prvom čítaní predloží výbor, ktorému bolo prejednávanie medzinárodnej zmluvy prikázané, predsedovi Poslaneckej snemovne uznesenie, v ktorom hlavne odporučí, či má Poslanecká snemovňa vysloviť s ratifikáciou medzinárodnej zmluvy súhlas. V druhom čítaní medzinárodnej zmluvy vystúpi navrhovateľ, respektíve spravidla

¹⁰¹ HŮLKA, Štěpán, KYSELA, Jan. Mezinárodní smlouvy – jejich klasifikace, sjednávání, ratifikace a právní účinky. *Právní rozhledy*, 2005, č. 6, s. 195.

¹⁰² MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 242 – 243.

¹⁰³ Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím rádu Poslanecké snemovny.

¹⁰⁴ Medzinárodné zmluvy na rozdiel od zákonov sú prejednávané iba v dvoch a nie v troch čítaniach.

vládou poverený člen vlády, ktorý bol uznesením vlády zmocnený odôvodniť zjednanie danej medzinárodnej zmluvy v Parlamente. Po ňom vystúpi spravodajca, ktorý odôvodní návrh výboru. O medzinárodnej zmluve a návrhu výboru sa následne koná rozprava a po jej skončení Poslanecká snemovňa rozhodne, či vyslovuje s ratifikáciou predloženej medzinárodnej zmluvy súhlas, prípadne o tom, že sa jednanie o nej odročuje.

Napriek chýbajúcej zákonnej úprave, ktorá by stanovila niečo iné, je možné sa domnievať, že Poslanecká snemovňa ako celok sa môže uznieť na návrhu predložiť medzinárodnú zmluvu k posúdeniu Ústavnému súdu (posúdenie súladu medzinárodnej zmluvy s ústavným poriadkom) v ktorejkoľvek fáze prejednávania návrhu (teda v prvom i druhom čítaní), a to až do chvíle, kedy s ratifikáciou medzinárodnej zmluvy vysloví v druhom čítaní súhlas. Prípadné podanie návrhu na preskúmanie súladu medzinárodnej zmluvy s ústavným poriadkom učené Senátom nebráni tomu, aby Poslanecká snemovňa pokračovala v prejednávaní návrhu. Prejednávanie návrhu by logicky naopak bránilo, ak by návrh Ústavnému súdu podala sama Poslanecká snemovňa.

Rovnako ako v prípade akéhokoľvek iného návrhu, i v prípade návrhov na vyslovenie súhlasu s ratifikáciou medzinárodnej zmluvy môže predkladateľ predložený návrh vziať späť. Špeciálna zákonná úprava pre prípady prejednávania medzinárodných zmlúv chýba, je teda treba vychádzať z úpravy obecnej.

Podľa zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny je podobne ako v prípade vyslovovania súhlasu s ratifikáciou medzinárodnej zmluvy postupované aj vtedy, ak má byť od medzinárodnej zmluvy, ku ktorej ratifikácii dal súhlas Parlament, odstúpené. Zákon vyžaduje, aby s tým Poslanecká snemovňa vyslovila súhlas. Zodpovedá to princípu, že ten, kto schvaľuje medzinárodnoprávny záväzok, ktorý sa stane súčasťou právneho poriadku, by mal schvaľovať i zánik takéhoto záväzku, ktorým bude medzinárodná zmluva z právneho poriadku vyradená. Jediná odlišnosť (jednací poriadok Poslaneckej snemovne ju však nerieši) spočíva v tom, že Poslanecká snemovňa prirodzene nemôže pri vyslovovaní súhlasu s odstúpením od medzinárodnej zmluvy vec predložiť k posúdeniu Ústavnému súdu.¹⁰⁵

¹⁰⁵ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 243 - 247.

4.2.4. Jednanie o medzinárodných zmluvách v Senáte

Jednanie o medzinárodných zmluvách upravuje zákon o jednacím rádu Senátu¹⁰⁶ vo svojej časti desiatej, konkrétne v § 115 až 117c.

Táto úprava bola novelizovaná¹⁰⁷ a plne odráža predstavu ústavodarcu, ktorý pri prijímaní euronovely Ústavy ČR predpokladal, že medzinárodné zmluvy bude možné v oboch komorách Parlamentu prejednávať spravidla súbežne, respektíve nezávisle na prejednávaní v druhej z komôr. To, že súčasná právna úprava jednaní o medzinárodných zmluvách v Senáte bola prijatá až po euronovele Ústavy ČR sa najlepšie odráža v skutočnosti, že je - na rozdiel od úpravy podľa jednacieho poriadku Poslaneckej snemovne - lepšie previazaná so súvisiacimi predpismi, hlavne pokiaľ ide o prijímanie návrhu Senátu na predloženie medzinárodnej zmluvy Ústavnému súdu k posúdeniu jej súladu s ústavným poriadkom.

Senát jedná o medzinárodných zmluvách, ak je treba k ich ratifikácii súhlasu oboch komôr Parlamentu. Medzinárodná zmluva sa predkladá Senátu aspoň v jednom autentickom znení a vždy tiež v českom preklade (ak samozrejme autentické znenie nie je v češtine).

Medzinárodnú zmluvu predloženú Senátu predseda Senátu bezodkladne postúpi organizačnému výboru a rozošle ju všetkým senátorom a senátorským klubom. Pri jednaní výboru, ktorému bola medzinárodná zmluva prikázaná k prejednávaniu, je možné v priebehu rozpravy podať návrh na posúdenie súladu medzinárodnej zmluvy s ústavným poriadkom alebo návrh na odročenie prejednávania medzinárodnej zmluvy. Ak nie je žiadny takýto návrh uplatnený alebo ak nebol prijatý, následne výbor hlasuje o tom, či odporučí, aby Senát dal k ratifikácii medzinárodnej zmluvy súhlas.

Pri jednaní Senátu o medzinárodnej zmluve je možné v rozprave podávať: návrh na posúdenie súladu medzinárodnej zmluvy s ústavným poriadkom, návrh na vrátenie medzinárodnej zmluvy určenému výboru k novému prejednaniu alebo návrh na odročenie prejednávania. Ak Senát prijal návrh na predloženie medzinárodnej zmluvy Ústavnému súdu k posúdeniu jej súladu s ústavným poriadkom, zo zákona sa tým prerušuje jednanie Senátu o medzinárodnej zmluve, a to do najbližšej schôdze, ktorá bude nasledovať po vyhlásení nálezů Ústavného súdu. Dôležité je poznamenať, že prejednávaniu medzinárodnej zmluvy Senátom naopak nebráni, keby návrh Ústavnému súdu na posúdenie súladu tejto zmluvy s ústavným poriadkom podala Poslanecká snemovňa. Zase sa tým potvrdzuje, že úprava

¹⁰⁶ Zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím rádu Senátu.

¹⁰⁷ Novela jednacieho rádu Senátu vykonaná zákonom č. 172/2004 Sb.

prejednávania návrhu na vyslovenie súhlasu s ratifikáciou medzinárodnej zmluvy je v oboch komorách Parlamentu celkom nezávislá.

Ak žiadny z uvedených návrhov nie je podaný alebo prijatý, hlasuje Senát o tom, či dáva k ratifikácii medzinárodnej zmluvy súhlas. O návrhu sa hlasuje tak, ako bol Senátu predložený, a to vrátane prípadných jednostranných prehlásení k medzinárodnej zmluve. O výsledku jednania Senátu o medzinárodnej zmluve predseda Senátu povinne informuje predsedu Poslaneckej snemovne, prezidenta republiky a vládu.

Jednací poriadok Senátu výslovne stanoví, že predkladateľ (vláda) môže medzinárodnú zmluvu vziať späť, a to do chvíle, kedy Senát neprikročí k hlasovaniu o nej. Hlasovaním o medzinárodnej zmluve sa tu rozumie až hlasovanie Senátu o tom, či dáva k ratifikácii medzinárodnej zmluvy súhlas.

Podobne ako v prípade úpravy jednania o medzinárodných zmluvách v Poslaneckej snemovni, obsahuje aj jednací poriadok Senátu úpravu vyslovovania súhlasu tiež s odstúpením od medzinárodnej zmluvy, ktorá bola ratifikovaná so súhlasom Parlamentu. Pri jednaní o takomto návrhu platí obdobne ustanovenie o vyslovovaní súhlasu s ratifikáciou medzinárodnej zmluvy, a to s jediným rozdielom, keď v tomto prípade nie je možné podať návrh na posúdenie súladu medzinárodnej zmluvy s ústavným poriadkom. V jednacom poriadku Senátu je, na rozdiel od jednacieho poriadku Poslaneckej snemovne, zákonná úprava opäť výslovná.¹⁰⁸

4.3. Ratifikácia medzinárodných zmlúv

Ratifikácia medzinárodnej zmluvy je ďalšou z požiadaviek, ktoré musia byť kumulatívne splnené, aby sa medzinárodná zmluva v zmysle čl. 10 Ústavy ČR mohla stať súčasťou právneho poriadku Českej republiky. Je to akt, ktorým sa vnútroštátne prejednávanie medzinárodnej zmluvy ukončuje a súčasne sa na národnej úrovni vytvára predpoklad pre to, aby z prejednávanej medzinárodnej zmluvy vznikol medzinárodnoprávny záväzok Českej republiky.

Podľa čl. 63 odst. 1 písm. b) Ústavy ČR ratifikuje medzinárodné zmluvy prezident republiky, pričom sa jedná o jeho výsadné oprávnenie, ktoré nemôže (na rozdiel od

¹⁰⁸ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášování a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 249 - 251.

zjednávania medzinárodných zmlúv) delegovať na žiadny iný ústavný orgán.¹⁰⁹ Ratifikácia medzinárodnej zmluvy je právomocou prezidenta kontrasignanou.¹¹⁰ To znamená, že bez spolupodpisu predsedu vlády alebo ním povereného člena vlády je akt ratifikácie neplatný, a to ako z pohľadu vnútroštátneho, tak aj z pohľadu medzinárodného práva.¹¹¹

Pojem ratifikácia je možné vykladať v dvojakom význame, a to podľa toho, aký význam je pojmu ratifikácia prikladaný vnútroštátnym právom a aký medzinárodným právom. V medzinárodnom práve má ratifikácia značne formálny zmysel (spôsob vyjadrenia súhlasu štátu so záväznosťou zmluvy) a dostatočne neberie na ohľad obsah a závažnosť ratifikovanej zmluvy. Obsahovému hľadisku naopak dáva prednosť čl. 10 Ústavy ČR, ktorý viaže ratifikáciu na zmluvy, ku ktorým udeľuje súhlas Parlament a ktoré sú v Ústave ČR vymedzené hlavne podľa obsahových kritérií (čl. 10a a čl. 49 Ústavy ČR).¹¹²

V prvom prípade, teda vo význame, ktorý pojmu ratifikácia prikladá vnútroštátne právo, ide o akési slávnostné potvrdenie učinené hlavou štátu o tom, že vnútroštátna procedúra schvaľovania medzinárodnej zmluvy prebehla správne a že zmluva bola schválená všetkými príslušnými ústavnými orgánmi. V takomto prípade ratifikácia prebieha ako vnútroštátny úkon a je ukončená už samotnou platnosťou ratifikačného aktu prezidenta republiky. V druhom prípade, teda vo význame, ktorý pojmu ratifikácia prikladá medzinárodné právo, je ratifikácia konečným vyjadrením súhlasu štátu navonok byť zmluvou viazaný, majúci za následok vstup tejto zmluvy pre ratifikujúci štát v platnosť. Rozdiel spočíva v tom, že v tomto druhom prípade už akt ratifikácie smeruje navonok a nie je obmedzený na vnútroštátne hľadiská spočívajúce vo vydaní platného rozhodnutia prezidenta republiky o ratifikácii medzinárodnej zmluvy.¹¹³

Ratifikácia medzinárodnej zmluvy je Ústavou ČR ponímaná predovšetkým v zmysle, aký tomuto pojmu prikladá vnútroštátne právo. Ide teda o úkon prezidenta, ktorý ho vykonáva v rámci svojho ústavného oprávnenia. Avšak v otázkach oznámenia navonok toho, že

¹⁰⁹ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 251 – 252.

¹¹⁰ Článok 63 odst. 3 a 4 Ústavy ČR.

¹¹¹ TOMOSZEK, Maxim. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl*. 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 404 - 405 (čl. 49 Ústavy).

¹¹² MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydanie. Brno: Doplněk, 2008, s. 477 - 478.

¹¹³ TÝČ, Vladimír. *O vnitrostátní přímé závaznosti mezinárodních smluv*. 1. vydanie. Brno: Masarykova univerzita, 1996, s. 103; MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 253 - 254.

medzinárodná zmluva bola prezidentom republiky platne ratifikovaná, už nevystupuje prezident republiky, ale Ministerstvo zahraničných vecí.

Ministerstvo zahraničných vecí podľa zákona o zriadení ministerstiev a iných ústredných orgánov štátnej správy Českej republiky¹¹⁴ zabezpečuje vzťahy Českej republiky k ostatným štátom, medzinárodným organizáciám a integračným zoskupeniam, koordinuje aktivity vyplývajúce z dvojstrannej a mnohostrannej spolupráce (s výnimkou vecí spadajúcich do pôsobnosti Ministerstva spravodlivosti), ďalej napríklad plní úlohy pri zabezpečovaní stykov s orgánmi cudzích štátov v Českej republike a v zahraničí a koordinuje a zabezpečuje prípravu, zjednávanie a vnútroštátne prejednávanie medzinárodných zmlúv a dohôd. Podľa Smernice vlády pre zjednávanie, vnútroštátne prejednávanie, vykonávanie a ukončovanie platnosti medzinárodných zmlúv¹¹⁵ Ministerstvo zahraničných vecí vyhotovuje ratifikačné listiny a listiny o prístupe k zmluvám a o ich prijatí, a tiež listiny o ich schválení vládou. Ministerstvo zahraničných vecí tiež zariaďuje ich výmenu alebo uloženie a taktiež vykonáva opatrenia spojené s výmenou nót o schválení zmluvy.

Z pohľadu Ústavy ČR je ratifikácia medzinárodnej zmluvy prezidentom republiky nevyhnutne nutná v tých prípadoch, kedy sa medzinárodná zmluva má stať súčasťou právneho poriadku v zmysle čl. 10 Ústavy ČR, teda v prípade medzinárodných zmlúv, ktoré vyžadujú k ratifikácii súhlas Parlamentu. Túto ústavnú podmienku nie je možné obísť.¹¹⁶

Okrem vnútroštátnych pravidiel môže potreba ratifikácie medzinárodných zmlúv vyplývať tiež z medzinárodného práva. Napriek tomu, že sa tieto pravidlá takmer vždy zhodujú, môže dôjsť k situácii, kedy vnútroštátne a medzinárodné právo k ratifikácii pristupujú odlišne. Prax sa ustálila na tom, že v prípade, keď ratifikáciu vyžaduje len medzinárodné právo, podpíše ratifikačnú listinu prezident republiky bez súhlasu Parlamentu, iba s kontrasignáciou (tzv. mála ratifikácia). A ak ratifikáciu vyžaduje naopak iba vnútroštátne právo, vykoná sa klasický postup vrátane súhlasu Parlamentu, avšak ratifikačná listina je uložená na Ministerstve zahraničných vecí.¹¹⁷

¹¹⁴ Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. (Pozri § 6 tohto zákona.)

¹¹⁵ Článok 24 odst. 1 Smernice vlády pro sjednávání, vnitrostátní projednávání, provádění a ukončování platnosti mezinárodních smluv ze dne 11. února 2004.

¹¹⁶ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 256.

¹¹⁷ TOMOSZEK, Maxim. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl*. 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 405 (čl. 49 Ústavy).

Podľa čl. 11 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve platí, že „súhlas štátu s tým, že bude viazaný zmluvou, môže byť vyjadrený podpisom, výmenou listín tvoriacich zmluvu, ratifikáciou zmluvy, jej prijatím, schválením alebo prístupom k nej alebo iným dohodnutým spôsobom“.¹¹⁸ Podľa tejto medzinárodnoprávnej úpravy ratifikácia nie je jediným spôsobom vyjadrenia súhlasu subjektu medzinárodného práva s tým byť viazaný medzinárodnou zmluvou. Viedenský dohovor naopak počíta s tým, že takýto súhlas je možné vyjadriť aj viacerými spôsobmi (ratifikácia je teda iba jednou z možných alternatív).

Pred ratifikáciou medzinárodnej zmluvy podľa čl. 10a a čl. 49 Ústavy ČR môže prezident republiky, keď mu bola medzinárodná zmluva predložená, podať návrh Ústavnému súdu k posúdeniu súladu takejto medzinárodnej zmluvy s ústavným poriadkom podľa čl. 87 odst. 2 Ústavy ČR. Tento návrh prezidenta nepotrebuje kontrasignáciu a do rozhodnutia Ústavného súdu nemôže byť zmluva ratifikovaná. Z vyššie uvedeného plynie, že pokiaľ Ústavný súd nezistí prekážky k ratifikácii tejto zmluvy, mal by prezident zmluvu ratifikovať. V opačnom prípade by musel prezident republiky s ratifikáciou medzinárodnej zmluvy vyčkať do doby, než by boli odstránené prekážky k jej ratifikácii. Ústava ČR nestanoví žiadnu lehotu, v akej má byť medzinárodná zmluva prezidentom ratifikovaná. Z demokratických princípov ústavného poriadku vyplýva, že prezident republiky by mal medzinárodnú zmluvu ratifikovať bez zbytočného odkladu po tom, čo mu bola k ratifikácii predložená a pokiaľ sa prezident republiky nerozhodol požiadať Ústavný súd o posúdenie jej súladu s ústavným poriadkom.¹¹⁹

Špecifickou otázkou je, do akej miery je prezident republiky pri ratifikácii medzinárodnej zmluvy suverénny. Ide o to, či prezident môže odoprieť ratifikáciu medzinárodnej zmluvy. Odpoveď je možné nájsť v širších ústavných súvislostiach zjednávania, vnútroštátneho prejednávania a ratifikácie medzinárodných zmlúv. Ak prezident republiky určitú medzinárodnú zmluvu zjednal alebo nechal zjednať, tak ju po tom, čo k jej ratifikácii vysloví súhlas Parlament a pokiaľ Ústavný súd nerozhodol o jej rozpore s ústavným poriadkom, musí tiež ratifikovať.¹²⁰

¹¹⁸ Článok 11 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve; taktiež pozri článok 2 odst. 1 písm. b) Viedenského dohovoru o zmluvnom práve.

¹¹⁹ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 1. úplné vydanie. Praha: Leges, 2011, s. 822.

¹²⁰ Porov.: MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlašování a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 257 - 263.

Všetky prvky procesu ratifikácie môžeme zhrnúť nasledujúcim spôsobom. Riadna ratifikácia medzinárodnej zmluvy (v zmysle čl. 10a a čl. 49 Ústavy ČR) vyžaduje kumulatívne splnenie niekoľkých podmienok, a to: súhlas oboch komôr Parlamentu; podpis prezidenta republiky; spolupodpis predsedu vlády alebo ním povereného člena vlády; v prípade podania návrhu na prieskum ústavnosti medzinárodnej zmluvy tiež rozhodnutie Ústavného súdu o všetkých takýchto návrhoch, že rozpor medzi ústavným poriadkom a medzinárodnou zmluvou neexistuje; v prípade, že Ústavný súd skonštatuje rozpor, je podmienkou ratifikácie odstránenie rozporu medzinárodnej zmluvy a ústavného poriadku, ktoré môže byť realizované zmenou v texte medzinárodnej zmluvy alebo zmenou v ústavnom poriadku.¹²¹

¹²¹ TOMOSZEK, Maxim. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl.* 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 405 (čl. 49 Ústavy).

5. Viazanosť Českej republiky medzinárodnými zmluvami a ich vyhlasovanie

5.1. Viazanosť Českej republiky medzinárodnými zmluvami

Viazanosť Českej republiky medzinárodnou zmluvou je tiež jednou z požiadaviek, ktoré musia byť kumulatívne splnené, aby sa medzinárodná zmluva v zmysle čl. 10 Ústavy ČR mohla stať súčasťou právneho poriadku Českej republiky.

Viazanosť medzinárodnou zmluvou predstavuje inštitút, ktorý v sebe zahŕňa prvok medzinárodného, a súčasne tiež vnútroštátneho práva. Dôležité je rozlišovať určenie okamžiku, kedy sa medzinárodná zmluva stane pre Českú republiku záväznou. Môžeme konštatovať, že medzinárodná zmluva je pre určitý štát záväzná od okamžiku, kedy voči tomuto štátu vstúpila v platnosť.¹²² Vymedzenie tohto okamžiku sa odvíja práve od práva medzinárodného (a nie od práva vnútroštátneho), keďže viazanosť štátu medzinárodnou zmluvou predstavuje právnu skutočnosť medzinárodnoprávnu. S viazanosťou medzinárodnou zmluvou je spojená existencia medzinárodnoprávneho záväzku medzinárodnú zmluvu dodržiavať, a to v dobrej viere¹²³ a v súlade so zásadou pacta sunt servanda.¹²⁴

Podľa Viedenského dohovoru o zmluvnom práve predovšetkým platí, že medzinárodná „zmluva nadobúda platnosť spôsobom a dňom určeným v jej ustanoveniach alebo dohodou štátov, ktoré sa zúčastnili na rokovaní“.¹²⁵ Uvedené je odrazom právnej zásady zmluvnej voľnosti. Štát tak môže okamžik, kedy sa pre neho daná medzinárodná zmluva stane záväznou (okrem pristúpenia k už existujúcej zmluve), zásadne ovplyvniť. „Ak nie sú také ustanovenia alebo také dohody, nadobúda zmluva platnosť vtedy, len čo súhlas s tým byť viazaný zmluvou vyjadrili všetky štáty, ktoré sa zúčastnili na rokovaní“.¹²⁶ V prípade, kedy štát pristupuje k už existujúcej a platnej medzinárodnej zmluve, Viedenský dohovor stanoví,

¹²² U mnohostranných medzinárodných zmlúv môžeme ešte rozlišovať platnosť objektívnu (platnosť medzinárodnej zmluvy ako takej) a subjektívnu (platnosť zmluvy voči konkrétnemu štátu). Objektívna platnosť zmluvy je podmienkou pre to, aby zmluva mohla pôsobiť ako platná aj subjektívne, teda voči konkrétnemu štátu. U takýchto medzinárodných zmlúv je v praxi väčšinou stanovená požiadavka, aby ich najskôr ratifikoval určitý stanovený počet štátov a až týmto okamžikom vstúpi medzinárodná zmluva ako taká v platnosť a stane sa objektívne platnou.

¹²³ Z medzinárodnoprávneho pohľadu je zásadné, že štát sa na obhajobu neplnenia svojich medzinárodných záväzkov nemôže dovolávať žiadnych noriem vnútroštátneho práva, a to ani ústavného práva. Každý štát musí preveriť, či bude schopný plniť medzinárodnoprávne záväzky vyplývajúce z danej medzinárodnej zmluvy, a to ešte predtým, než učiní konečný prejav vôle byť zmluvou viazaný.

¹²⁴ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 263 - 266.

¹²⁵ Článok 24 odst. 1 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve.

¹²⁶ Článok 24 odst. 2 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve.

že „ak štát vyjadrí súhlas s tým, že bude viazaný zmluvou po jej nadobudnutí platnosti, nadobúda zmluva pre tento štát platnosť dňom vyjadrenia jeho súhlasu, pokiaľ v nej nie je ustanovené inak“.¹²⁷

Česká republika je teda viazaná tými zmluvami, ktoré pre ňu vstúpili v platnosť. Zmluvy podľa čl. 49 a čl. 10a Ústavy ČR vstupujú v platnosť svojou ratifikáciou, to znamená dňom predania ratifikačnej listiny druhej zmluvnej strane, dňom vzájomnej výmeny ratifikačných listín medzi zmluvnými stranami alebo dňom uloženia takýchto listín u depozitára danej medzinárodnej zmluvy.

Ako už bolo napísané v úvode tejto podkapitoly, podľa čl. 10 Ústavy ČR môže byť (pri splnení ďalších taxatívne stanovených podmienok) súčasťou právneho poriadku iba taká medzinárodná zmluva, ktorá je pre Českú republiku záväzná. Nejde však iba o počiatočnú podmienku pre inkorporáciu medzinárodnej zmluvy podľa čl. 10 Ústavy ČR do právneho poriadku. Existencia viazanosti Českej republiky medzinárodnou zmluvou predstavuje aj podmienku pre to, aby medzinárodná zmluva zostala i naďalej súčasťou právneho poriadku. Pokiaľ by stratila platnosť, respektíve by jej platnosť voči Českej republike z akéhokoľvek dôvodu skončila, znamenalo by to, že medzinárodná zmluva prestala byť súčasťou právneho poriadku.¹²⁸

Hneď ako medzinárodná zmluva nadobudne platnosti, je ňou Česká republika viazaná. K plneniu záväzkov plynúcich z platnej medzinárodnej zmluvy je obvykle nutné, aby sa stala tiež vnútroštátne záväznou. Čl. 10 Ústavy ČR stanovuje ako podmienku vnútroštátnej záväznosti medzinárodnej zmluvy tiež jej vyhlásenie,¹²⁹ čo v súlade s čl. 52 odst. 2 Ústavy ČR stanoví zákon, a to zákon o Zbierke zákonov a o Zbierke medzinárodných zmlúv. Tým sú naplnené základné princípy demokratického právneho štátu, a to predvídateľnosť práva a jeho dostupnosť. Medzinárodná zmluva sa publikáciou stáva prameňom vnútroštátneho práva Českej republiky.¹³⁰

Vyhlasovaniu medzinárodných zmlúv je venovaná nasledujúca podkapitola (bod 5.2.).

¹²⁷ Článok 24 odst. 3 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve.

¹²⁸ MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 266 - 267.

¹²⁹ K vyhláseniu dochádza až v situácii, kedy sa medzinárodná zmluva stane pre Českú republiku záväznou a ak ide o medzinárodnú zmluvu podľa čl. 10 Ústavy ČR, tým je proces jej inkorporácie zavŕšený.

¹³⁰ KLÍMA, Karel. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl*. 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 125 (čl. 10 Ústavy).

5.2. Vyhlásovanie medzinárodných zmlúv

Vyhlásenie medzinárodnej zmluvy zákonom stanoveným spôsobom je posledným zo znakov medzinárodnej zmluvy podľa Ústavy Českej republiky. Respektíve je to jedna zo štyroch taxatívne stanovených podmienok,¹³¹ ktoré musia byť kumulatívne splnené, aby sa medzinárodná zmluva v zmysle čl. 10 Ústavy ČR mohla stať súčasťou právneho poriadku Českej republiky.

Vyhlásením medzinárodnej zmluvy sa inkorporačný proces medzinárodnej zmluvy zavŕšuje. Zatiaľ čo medzinárodnoprávny záväzok môže vyplývať i zo zmluvy, ktorá v štáte, pre ktorý je záväzná, nebola publikovaná (ak je medzinárodná zmluva pre štát platná z hľadiska medzinárodného práva), tak v zmysle Ústavy ČR je verejné vyhlásenie medzinárodnej zmluvy nevyhnutné k tomu, aby sa táto zmluva stala súčasťou právneho poriadku. Nevyhlásená medzinárodná zmluva nemôže byť vnútroštátne aplikovaná, keďže opačný postup by sa podobal aplikácii nevyhláseného zákona a znamenal by tak neprípustné prelomenie princípu právnej istoty. Spôsob vyhlásenia medzinárodnej zmluvy je tak otázkou čisto vnútroštátnou.¹³²

Čl. 52 odst. 2 Ústavy ČR stanoví, že „*způsob vyhlášení zákona a mezinárodní smlouvy stanoví zákon*“.¹³³ Týmto zákonom je zákon o Zbierke zákonov a o Zbierke medzinárodných zmlúv,¹³⁴ ktorý nadobudol účinnosť dňa 1. januára 2000. Tento zákon priniesol zavedenie samostatného vestníka určeného práve pre vyhlasovanie medzinárodných zmlúv – Zbierka medzinárodných zmlúv,¹³⁵ rozšírenie okruhu publikovaných dokumentov, vrátane stanovenia povinnej publikácie autentických znení medzinárodnej zmluvy a úpravy ich aplikačného postavenia.

V Zbierke medzinárodných zmlúv sa oznámením Ministerstva zahraničných vecí vyhlasujú: a) platné medzinárodné zmluvy, ktorými je Česká republika viazaná; b) oznámenia o výpovedi medzinárodných zmlúv a o iných skutočnostiach dôležitých pre vykonávanie

¹³¹ Súhlas Parlamentu k ratifikácii medzinárodnej zmluvy, jej ratifikácia, jej záväznosť pre Českú republiku a jej vyhlásenie.

¹³² MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009, s. 268 - 270.

¹³³ Článok 52 odst. 2 Ústavy ČR; súčasná ústavná úprava bola stanovená ešte len euronovelou Ústavy ČR.

¹³⁴ Zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv.

¹³⁵ Zbierka medzinárodných zmlúv vychádza samostatne teda až od začiatku roku 2000, do tej doby boli medzinárodné zmluvy uverejňované spolu s vnútroštátnymi právnymi predpismi v Zbierke zákonov.

jednotlivých medzinárodných zmlúv; c) rozhodnutia prijaté medzinárodnými orgánmi a orgánmi medzinárodných organizácií, ktorými je Česká republika viazaná.¹³⁶

V Zbierke medzinárodných zmlúv sa publikujú všetky medzinárodné zmluvy uverejnením ich plného znenia. Jedinú výnimku predstavujú medzinárodné zmluvy vládne alebo rezortné (medzinárodné zmluvy, ktoré nie sú schvaľované Parlamentom), ktoré sa týkajú iba malého počtu fyzických a právnických osôb, ktoré môžu byť vyhlásené bez uverejnenia plného znenia ich príloh.¹³⁷

Medzinárodné zmluvy sa publikujú vždy v znení rozhodnom podľa medzinárodného práva pre ich výklad (autentické znenie), ak je takýchto znení viac, tak spravidla v znení anglickom, a tiež v českom preklade. Keďže medzinárodné zmluvy sú inkorporované do českého právneho poriadku vo svojom autentickom znení, v prípade rozporu medzi ním a českým prekladom má prednosť autentické znenie.¹³⁸

Dňom vyhlásenia medzinárodnej zmluvy, oznámenia o výpovedi medzinárodnej zmluvy a o iných skutočnostiach dôležitých pre vykonávanie jednotlivých medzinárodných zmlúv alebo rozhodnutia medzinárodných orgánov a organizácií je deň rozoslania príslušnej časti Zbierky medzinárodných zmlúv, ktorý je uvedený v jej záhlaví.¹³⁹

Zo zákona vyplýva, že štátnym orgánom povereným vydávaním, zabezpečovaním tlače a distribúciou zbierok je Ministerstvo vnútra. Za správnosť uverejňovaných textov zodpovedá ten, kto mu ich predal. K vyhláseniu má dôjsť bez zbytočného odkladu, najneskôr však do tridsiatich dní od doručenia textu Ministerstvu vnútra.¹⁴⁰

Zbierka zákonov a Zbierka medzinárodných zmlúv musia byť verejnosti na žiadosť sprístupnené v pracovných dňoch na krajských úradoch a Magistrátu hlavného mesta Prahy. Obecné úrady a úrady mestských obvodov a mestských častí majú povinnosť umožniť nahliadnutie do Zbierky zákonov.¹⁴¹ Rovnako tak je rovnopis Zbierky zákonov od ročníku 1945 a Zbierky medzinárodných zmlúv dostupný na internete.¹⁴²

¹³⁶ § 5 odst. 1 zákona č. 309/1999 Sb.

¹³⁷ § 5 odst. 2 zákona č. 309/1999 Sb.

¹³⁸ § 6 zákona č. 309/1999 Sb.

¹³⁹ § 7 zákona č. 309/1999 Sb.

¹⁴⁰ § 10 zákona č. 309/1999 Sb.

¹⁴¹ § 13 zákona č. 309/1999 Sb.

¹⁴² § 12 zákona č. 309/1999 Sb.; www.mvcr.cz/clanek/sbirka-zakonu.aspx

6. Preventívna kontrola ústavnosti

Euronovela Ústavy ČR (ústavný zákon č. 395/2001 Sb.) taktiež rozšírila kompetencie Ústavného súdu, a to tým, že zaviedla preventívnu kontrolu ústavnosti - čl. 87 odst. 2 Ústavy ČR - niektorých medzinárodných zmlúv, ktoré sú uvedené v čl. 10a a čl. 49 Ústavy ČR, teda tzv. prezidentských zmlúv. K vykonávaniu tohto ustanovenia Ústavy ČR bol takisto novelizovaný zákon o Ústavnom súde¹⁴³ (zákonom č. 48/2002 Sb.).¹⁴⁴

Čl. 87 odst. 2 Ústavy ČR stanoví, že „*Ústavní soud dále rozhoduje o souladu mezinárodní smlouvy podle čl. 10a a čl. 49 s ústavním pořádkem, a to před její ratifikací. Do rozhodnutí Ústavního soudu nemůže být smlouva ratifikována*“.¹⁴⁵

A čl. 89 odst. 3 Ústavy ČR stanoví, že „*rozhodnutí Ústavního soudu, kterým byl podle čl. 87 odst. 2 vysloven nesoulad mezinárodní smlouvy s ústavním pořádkem, brání ratifikaci smlouvy do doby, než bude nesoulad odstraněn*“.¹⁴⁶

Typickým znakom preventívnej kontroly je úzky okruh navrhovateľov. Návrh nemôže podať vláda, keďže sa od nej očakáva, že nebude Parlamentu predkladať neústavné akty.¹⁴⁷ Návrh na posúdenie súladu medzinárodnej zmluvy s ústavným poriadkom tak môže podať: komora Parlamentu od okamihu, kedy jej bola medzinárodná zmluva predložená k vysloveniu súhlasu k ratifikácii, do okamihu, kedy sa na vyslovení súhlasu uzniesla; skupina najmenej 41 poslancov alebo skupina najmenej 17 senátorov od okamihu, kedy bol Parlamentom k ratifikácii medzinárodnej zmluvy vyslovený súhlas, do okamihu, kedy prezident republiky zmluvu ratifikoval; prezident republiky od okamihu, kedy mu medzinárodná zmluva bola predložená k ratifikácii.¹⁴⁸

Pri rozhodovaní posudzuje Ústavný súd obsah medzinárodnej zmluvy z hľadiska jej súladu s ústavným poriadkom.¹⁴⁹ K podstatným náležitostiam návrhu k Ústavnému súdu patrí i tvrdenie dôvodov protiústavnosti, to znamená, že navrhovateľ musí dokazovať nesúlad

¹⁴³ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.

¹⁴⁴ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 201.

¹⁴⁵ Článok 87 odst. 2 Ústavy ČR.

¹⁴⁶ Článok 89 odst. 3 Ústavy ČR.

¹⁴⁷ FILIP, Jan. Parlament a preventivní kontrola mezinárodních smluv Ústavním soudem. *Parlamentní zpravodaj*, 2002, č. 4, s. 9.

¹⁴⁸ § 71a odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb.

¹⁴⁹ § 71d odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb.

medzinárodnej zmluvy s ústavným poriadkom.¹⁵⁰ Ak dôjde Ústavný súd po vykonanom konaní k záveru, že medzinárodná zmluva je v rozpore s ústavným poriadkom, vysloví tento nesúlad nálezom. V náleze uvedie, s ktorým ustanovením ústavného poriadku je medzinárodná zmluva v rozpore. Takýto nález bráni ratifikácii medzinárodnej zmluvy do doby, než bude nesúlad odstránený.¹⁵¹

Odstránenie nesúladu rozporu medzinárodnej zmluvy s ústavným poriadkom ponúka veľa možných situácií a riešení. Nesúlad spočíva v rozpore textu medzinárodnej zmluvy s ústavnou normou Českej republiky. K ratifikácii sú tak možné dve situačné varianty riešenia rozporu. Buď bude možné podľa názoru Ústavného súdu zmeniť medzinárodnú zmluvu, alebo bude vyvolaný postup k zmene ústavnej normy. Ústava ČR a ani zákon o Ústavnom súde však neriešia spôsob, ako by bolo posúdené, či odstránenie nesúladu splnilo záväzný názor Ústavného súdu, či nie, keďže pre vec platí zásada veci rozsúdenej.¹⁵²

Zavedením predbežnej kontroly ústavnosti medzinárodných zmlúv sa tak vedľa Parlamentu, vlády a prezidenta stáva Ústavný súd súčasťou ratifikačného procesu a má možnosť ho zablokovať.¹⁵³ Tento prieskumný mechanizmus má zaistiť, aby do právneho poriadku neprenikli medzinárodné zmluvy, ktoré odporujú Ústave a ústavným zákonom.¹⁵⁴ Dôležité je pripomenúť, že preventívna kontrola ústavnosti je fakultatívnou podmienkou, a tak konanie je zahájené vždy iba na návrh vyššie vymenovaných subjektov. Návrhom nie je možné napadať všetky medzinárodné zmluvy, ale iba zmluvy podľa čl. 10a a čl. 49 Ústavy ČR, teda tzv. prezidentské zmluvy.¹⁵⁵

¹⁵⁰ KLÍMA, Karel. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl.* 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 687 (čl. 87 Ústavy).

¹⁵¹ § 71e odst. 1 a 3 zákona č. 182/1993 Sb.

¹⁵² KLÍMA, Karel. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl.* 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 717 (čl. 89 Ústavy).

¹⁵³ FILIP, Jan. Parlament a preventivní kontrola mezinárodních smluv Ústavním soudem. *Parlamentní zpravodaj*, 2002, č. 4, s. 8.

¹⁵⁴ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému.* 5. vydanie. Brno: Doplněk, 2008, s. 479.

¹⁵⁵ Preventívna kontrola ústavnosti sa tak netýka vládnych ani rezortných zmlúv.

7. Záver

Cieľom mojej diplomovej práce bolo definovať znaky medzinárodných zmlúv podľa Ústavy Českej republiky, rozobrať proces zjednávania medzinárodných zmlúv, ich parlamentné prejednávanie a vlastnú ratifikáciu. Diplomová práca sa tiež venuje vyhlasovaniu medzinárodných zmlúv a prieskumu súladu medzinárodných zmlúv s ústavným poriadkom Českej republiky. Kľúčovou témou však bola, ako už vyplýva z názvu tejto práce, ratifikácia medzinárodných zmlúv.

Tzv. euronovela Ústavy Českej republiky priniesla podstatnú zmenu postavenia medzinárodných zmlúv v právnom poriadku Českej republiky. Tou najzásadnejšou zmenou pre vzťah medzinárodného a vnútroštátneho práva bola zmena znenia čl. 10 Ústavy ČR. Tým bolo opustené dualistické poňatie medzinárodného a vnútroštátneho práva a bol zavedený monistický princíp. Režimu čl. 10 Ústavy ČR podliehajú iba medzinárodné zmluvy, ktoré kumulatívne spĺňajú štyri pojmové znaky – súhlas Parlamentu k ratifikácii medzinárodnej zmluvy, ratifikácia medzinárodnej zmluvy, jej záväznosť pre Českú republiku a jej vyhlásenie - ide o znaky medzinárodných zmlúv podľa Ústavy Českej republiky. Inkorporácia podľa čl. 10 Ústavy ČR sa vzťahuje na všetky medzinárodné zmluvy, ktoré spĺňajú uvedené požiadavky, a to bez ohľadu na dátum ich ratifikácie a ich vyhlásenia; čl. 10 Ústavy ČR tak pôsobí nepravo spätne. Zjednávanie a ratifikácia medzinárodných zmlúv sú svojou povahou vyjadrením moci výkonnej a súhlas Parlamentu k ratifikácii medzinárodnej zmluvy spadá logicky pod moc zákonodarnú.

Dôležité je rozlišovať pojem ratifikácie medzinárodných zmlúv v zmysle medzinárodného práva a v zmysle práva vnútroštátneho. V medzinárodnom práve je charakter ratifikácie formálny, to znamená, že štát ratifikáciou konečne vyjadruje svoj úmysel navonok byť zmluvou viazaný. Následkom ratifikácie medzinárodnej zmluvy je pre ratifikujúci štát jej vstup v platnosť. Podľa Viedenského dohovoru o zmluvnom práve je ratifikácia iba jedným z viacerých možných spôsobov vyjadrenia súhlasu štátu byť zmluvou viazaný.

Z hľadiska tejto diplomovej práce je predovšetkým kľúčovým aspektom ratifikácia v zmysle vnútroštátneho práva Českej republiky. V tomto prípade je kladený dôraz na obsahovú stránku ratifikácie, keďže Ústava ČR viaže ratifikáciu na zmluvy, ku ktorým udeľuje súhlas Parlament a ktoré sú v Ústave ČR vymedzené hlavne podľa obsahových kritérií, teda tzv. prezidentské zmluvy (zmluvy podľa čl. 49 a čl. 10a Ústavy ČR). Ide o akési slávnostné potvrdenie učené hlavou štátu o tom, že vnútroštátna procedúra schvaľovania

medzinárodnej zmluvy prebehla správne a že zmluva bola schválená všetkými príslušnými ústavnými orgánmi. Ratifikácia je teda akt, ktorým je ukončené vnútroštátne prejednávanie medzinárodnej zmluvy a je tým na národnej úrovni vytvorený posledný predpoklad pre to, aby z prejednávanej medzinárodnej zmluvy vznikol medzinárodnoprávny záväzok Českej republiky. Proces ratifikácie je ukončený samotnou platnosťou ratifikačného aktu prezidenta republiky.

Zoznam použitých zdrojov

Knižné zdroje

BLAHOŽ, Josef, BALAŠ, Vladimír, KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 3. vydanie. Praha: ASPI, 2007. 512 s.

ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2008. 840 s.

DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. vydanie. Praha: Leges, 2011. 448 s.

HAMULÁK, Ondrej, STEHLÍK, Václav. *Praktikum práva Evropské unie. Ústavní základy a soudnictví*. 1. vydanie. Praha: Leges, 2011. 176 s.

JIRÁSKOVÁ, Věra, SUCHÁNEK, Radovan. *Ústavní právo v judikatuře Ústavního soudu: výběr z nálezů a usnesení*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2007. 521 s.

KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl*. 2. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 901 s.

MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydanie. Brno: Doplněk, 2008. 551 s.

MLSNA, Petr, KNĚŽÍNEK, Jan. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášování a aplikace*. 1. vydanie. Praha: Linde, 2009. 605 s.

PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 1. úplné vydanie. Praha: Leges, 2011. 1119 s.

PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky - komentář, 1. díl, Ústavní systém*. 2. vydanie. Praha: Linde, 1998. 772 s.

SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydanie. Praha: ASPI, 2001. 415 s.

ŠTURMA, Pavel, ČEPELKA, Čestmír, BALAŠ, Vladimír. *Právo mezinárodních smluv*. 1. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 404 s.

TÝČ, Vladimír. *O vnitrostátní přímé závaznosti mezinárodních smluv*. 1. vydanie. Brno: Masarykova univerzita, 1996. 136 s.

Časopisecké zdroje

BALAŠ, Vladimír. Co nového přinesla „euronovela“ Ústavy ČR. *Parlamentní zpravodaj*, 2002, č. 4, s. 11 - 14.

FILIP, Jan. Parlament ČR schválil návrh euronovely Ústavy ČR. *Právní zpravodaj*, 2001, č. 11, s. 1 - 5.

FILIP, Jan. Nález č. 403/2002 Sb. jako rukavice hozená ústavodárci Ústavním soudem. *Právní zpravodaj*, 2002, č. 11, s. 12 – 15.

FILIP, Jan. Parlament a preventivní kontrola mezinárodních smluv Ústavním soudem. *Parlamentní zpravodaj*, 2002, č. 4, s. 8 - 10.

HŮLKA, Štěpán, KYSELA, Jan. Mezinárodní smlouvy – jejich klasifikace, sjednávání, ratifikace a právní účinky. *Právní rozhledy*, 2005, č. 6, s. 191 - 200.

KÜHN, Zdeněk, KYSELA, Jan. Je Ústavou vždy to, co Ústavní soud řekne, že Ústava je? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2002, č. 3, s. 199 an.

MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní smlouvy podle čl. 10a Ústavy ČR. *Právník*, 2003, roč. 142, č. 9, s. 841 - 854.

MALENOVSKÝ, Jiří. Postavení mezinárodních smluv o lidských právech v českém právu po 1. červnu 2002. *Právník*, 2002, roč. 141, č. 9, s. 917 - 932.

Medzinárodné zmluvy

Štatút Medzinárodného súdneho dvora OSN, vyhlásený pod č. 30/1947 Sb.

Viedenský dohovor o zmluvnom práve, vyhlásený pod č. 15/1988 Sb.

Viedenský dohovor o zmluvách uzatváraných medzi štátmi a medzinárodnými organizáciami alebo medzi medzinárodnými organizáciami navzájom z 21. marca 1986.

Právne predpisy a ostatné dokumenty

Ústava České republiky, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších ústavních zákonů.

Ústavní zákon č. 395/2001 Sb. ze dne 18. října 2001, kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

Ústavní zákon č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů.

Rozhodnutí prezidenta republiky č. 144/1993 Sb.

Směrnice vlády pro sjednávání, vnitrostátní projednávání, provádění a ukončování platnosti mezinárodních smluv ze dne 11. února 2004.

Súdna judikatura

Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 36/01, vyhlášený pod č. 403/2002 Sb.

Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 50/04, vyhlášený pod č. 154/2006 Sb.

Webové stránky

Webové stránky Ministerstva vnútra Českej republiky; www.mvcr.cz/clanek/sbirka-zakonu.aspx

Anotácia

Ratifikácia medzinárodných zmlúv je problematikou veľmi zaujímavou, avšak pomerne komplikovanou. Cieľom tejto diplomovej práce je predovšetkým definovať znaky medzinárodných zmlúv podľa Ústavy Českej republiky, opísať a rozobrať proces zjednávania medzinárodných zmlúv, ich parlamentné prejednávanie a vlastnú ratifikáciu. Diplomová práca sa ďalej taktiež venuje vyhlasovaniu medzinárodných zmlúv a prieskumu súladu medzinárodných zmlúv s ústavným poriadkom Českej republiky.

Diplomová práca je rozdelená do siedmich kapitol. Kapitola prvá je úvodom diplomovej práce. Druhá kapitola sa zaoberá samotným pojmom medzinárodného práva, jeho pomeru k právu vnútroštátnemu a recepciou medzinárodných zmlúv. Tretia kapitola diplomovej práce rozoberá tzv. euronovelu Ústavy Českej republiky, ktorá zásadným spôsobom zmenila vzťah Českej republiky k medzinárodnému právu, hlavne zmluvnému. Štvrtá kapitola je venovaná procesu zjednávania medzinárodných zmlúv, ich parlamentnému prejednávaniu a ratifikácii. Piata kapitola diplomovej práce rozoberá viazanosť Českej republiky medzinárodnými zmluvami a ich vyhlasovanie. Preventívnej kontrole ústavnosti, teda prieskumu súladnosti medzinárodných zmlúv s ústavným poriadkom Českej republiky sa venuje kapitola šiesta. Siedma kapitola je kapitolou záverečnou.

Abstract

The ratification of the international treaties is very interesting issue but quite complicated. The aim of this diploma thesis is primarily to define the characters of the international treaties according to the Constitution of the Czech Republic, describe and analyze the process of negotiation of the international treaties, parliamentary discussing of the international treaties and the ratification of the international treaties. Diploma thesis pays attention to the promulgation of the international treaties and assessing the constitutionality of the international treaties before its ratification.

The thesis is divided into seven chapters. The first chapter is an introduction of the diploma thesis. The second chapter deals with the term international law and its relationship to the national law and the reception of international treaties. The third chapter of the diploma thesis describes so called euro-amendment of the Constitution of the Czech Republic, which has fundamentally changed the relations between the Czech Republic and international law, especially contract law. The fourth chapter is devoted to the process of negotiation of the international treaties, their parliamentary discussing and the ratification of the international treaties. The fifth chapter of the diploma thesis discusses legally binding of the international treaties for the Czech Republic and the promulgation of the international treaties. The sixth chapter deals with assessing the constitutionality of the international treaties before its ratification. The seventh chapter is the final.

Kľúčové slová:

Medzinárodné právo – medzinárodná zmluva – vnútroštátne právo – Ústava Českej republiky – znaky medzinárodných zmlúv – ratifikácia medzinárodných zmlúv – vyhlásenie medzinárodných zmlúv – preventívna kontrola ústavnosti.

Keywords:

International law – international treaty – national law – The Constitution of the Czech Republic - characters of the international treaties – ratification of the international treaties – promulgation of the international treaties – assessing the constitutionality of the international treaties before its ratification.